

Що Міністерства можуть зробити для захисту навчальних закладів від нападів та використання у військових цілях

Комплекс Дій

Глобальна коаліція на
Захист навчальних закладів від нападів

**Обстріяний артилерійським вогнем
верхній поверх гімназії № 33
загальноосвітньої школи у місті
Донецьк, Україна, що постраждав від
обстрілу з боку українських урядових
сил, 27 серпня 2014 року.**

© 2014 John Macdougall/AFP/Getty Images

Що Міністерства можуть зробити для захисту навчальних закладів від нападів та використання у військових цілях

Комплекс Дій

Грудень 2015 року

Глобальна коаліція на захист
навчальних закладів від
нападів

Глобальна коаліція на захист навчальних закладів від нападів

Про Глобальну коаліцію на захист навчальних закладів від нападів

Це Комплекс Дій, опублікований Глобальною коаліцією на захист навчальних закладів від нападів (GCPEA) - міжорганізаційною коаліцією, створеною у 2010 році організаціями, що працюють у галузі освіти в надзвичайних ситуаціях та умовах конфлікту, а також у сферах вищої освіти, захисту дітей, міжнародних норм в області прав людини та гуманітарного права, та які занепокоєні постійними нападами на навчальні заклади, їх учнів/студентів та співробітників в країнах, що страждають в результаті конфліктів та нестабільності.

GCPEA є коаліцією наступних організацій:

- Рада з надання допомоги вченим у небезпеці (CARA)
- Х'юман Райтс Вотч (Human Rights Watch)
- Інститут міжнародної освіти
- Норвезька рада у справах біженців
- Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН)
- Захист освіти в умовах небезпеки та конфлікту (PEIC, програма організації «Освіта понад усе»)
- «Врятуймо дітей»
- Мережа вчених у небезпеці
- Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ)
- Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО)
- «Дитина війни» Голландія (War Child Holland)

GCPEA є проектом неприбуткової організації Центр «Тайдс», зареєстрованої за кодом 501(c)(3).

Цей Комплекс Дій є результатом незалежного зовнішнього дослідження, яке проводилося на замовлення GCPEA. Цей документ існує незалежно від окремих організацій-членів Керівного комітету GCPEA і не обов'язково відображає погляди організацій-членів Керівного комітету.

Подяка

GCPEA із вдячністю відзначає щедру підтримку PEIC, ЮНІСЕФ та анонімного спонсора.

Комплекс Дій був створений Синтією Коонс (Cynthia Koons), консультантом GCPEA.

GCPEA вдячна за керівництво та внесок, зроблений:

Естер Акуму Ачире
(Esther Akumu Achire)
Мадеега Ансарі
(Madeeha Ansari)
Ліндсей Бьорд
(Lyndsay Bird)
Емілі Ечесса
(Emily Echessa)
Сара Грін
(Sarah Gree)
Філіпа Шмітц Гуїноте
(Filipa Schmitz Guinote)

Біلال Аль Гамайадаг
(Bilal Al Hamayadah)
Джо Келсей
(Jo Kelcey)
Кріссі Монаган
(Chrissie Monaghan)
Дія Ніджовне
(Diya Nijhowne)
Андреа Налетто
(Andrea Naletto)
Сара Ногейра-Санса
(Sarah Nogueira-Sanca)

Маргарет Сінклеїр
(Margaret Sinclair)
Кріс Талбот
(Chris Talbot)
Тіціана Гарсія-Талія
(Ticiano Garcia-Tapia)
Башір Аль Тукур
(Bashir Al Tukur)
Аня Азар'єва Валенте
(Anya Azaryeva Valente)
Стефен Вордсворт
(Stephen Wordsworth)

ЗМІСТ

Вступ	2
Комплекс Дій	4
1. Аналізувати ситуацію та здійснювати моніторинг нападів	4
2. Захистити школи	12
3. Забезпечити продовження процесу навчання	17
4. Підтримувати спільноти	20
5. Враховувати можливість виникнення конфлікту.....	27
6. Систематизувати захист освіти	32
7. Виступати за підтримку	37
Додатки	44
Вказівки із захисту шкіл та університетів від використання у військових цілях у ході збройного конфлікту	44
Декларація про безпеку шкіл	46
Відповідне міжнародне право	48

ВСТУП

Цей Комплекс Дій створено із визнанням того, що:

Кожна дитина має право на освіту.

Держави, а, отже, і їхні Міністерства, зобов'язані згідно із міжнародним правом підтримувати право на освіту для всіх, зокрема, дітей та молоді, які проживають в умовах кризи.¹ Багато держав мають зобов'язання щодо права на освіту, закріплені у їхніх національних конституціях.²

Станом на сьогодні, мільйони дітей, які живуть у зонах, постраждалих від конфлікту, не реалізують право на освіту. Наприклад, за підрахунками Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), 20 мільйонів дітей молодшого шкільного віку не відвідують навчальні заклади у зонах, що страждають від конфлікту.³

Студенти, вчителі та школи піддаються прямим нападам та насильницьким діям.

Протягом 2009-2013 рр. тисячі школярів, студентів, вчителів, викладачів та освітніх установ зазнали нападів у принаймні 70 країнах, серед яких у 30 країнах напади здійснювалися систематично.⁴ У шести з них постраждали більше, ніж 1000, установ та осіб.⁵ Глобальна коаліція на захист навчальних закладів від нападів (GCPEA) зафіксувала навмисні напади включно з «бомбуванням та спаленням шкіл та університетів» та «вбивством, травмуванням, викраденням або нелегальними арештами, триманням під вартою або катуванням учнів/студентів, вчителів та викладачів»⁶ під час конфліктів по всьому світу. Список винних у скоєнні вказаних нападів на навчальні заклади включає збройні сили, поліцію, служби розвідки, кримінальні угруповання, агресивний натовп, збройні формування та ополчення, які можуть як діяти від імені держави, так і бути недержавними збройними угрупованнями.

Використання шкіл збройними силами здійснюється у більшості конфліктів по всьому світу. GCPEA зафіксувала, що за останнє десятиліття школи та університети

використовувались у військових цілях у 26 країнах – у більшості країн, де відбувалися збройні конфлікти – між 2005 та 2015 роками.⁷ Школи та університети залучалися сторонами у збройних конфліктах (тобто державними збройними силами, недержавними озброєними угрупованнями та міжнародними збройними силами) в якості баз, казарм, центрів катування; а також як укриття, ресурси води, вбиральні (серед інших військових потреб). Також їх застосовували як склади для зброї, місця утримання ув'язнених та з метою вербування дітей у солдати.⁸

Напади на навчальні заклади та використання шкіл та університетів у військових цілях сторонами збройного конфлікту мають негативний політичний, економічний та соціальний вплив, як на найближчу, так і на довгострокову перспективу. У момент, коли сторони збройного конфлікту займають освітню установу, вона може стати ціллю для нападів ворога та небезпечним місцем для учнів/студентів та вчителів, ставлячи їх під загрозу фізичного та сексуального насильства, примусової праці, вербування, неприцільної або помилкової стрілянини, травмування та навіть смерті.⁹ Напади на школи, вчителів та учнів можуть призвести до психологічного стресу або травми, переривання навчання, знищення будівель та навчальних матеріалів, зменшення навчального потенціалу та спричинити травмування і смерть.

Яка мета Комплексу Дій? Цей Комплекс Дій призначений слугувати як ресурс для розширення можливостей працівників Міністерств, що відповідають за освіту (далі «Міністерства» або «Міністерство»), для кращого попередження нападів на освіту або захисту шкіл від використання у військових цілях, пом'якшення наслідків нападів, якщо вони сталися, а також реагування на напади.

Яке джерело інформації Комплексу Дій? Дії сформовані в основному за допомогою публікацій GCPEA та її організацій-членів.

Незважаючи на те, що основна увага в документі приділяється школам, багато рекомендацій можуть застосовуватися для університетів або інших освітніх установ (наприклад, центрів професійно-технічної підготовки).

Як він організований? Запропоновані дії для Міністерств щодо захисту навчальних закладів від нападів складаються з семи компонентів:¹⁰

- 1 Аналізувати ситуацію та здійснювати моніторинг нападів
- 2 Захистити школи
- 3 Забезпечити продовження процесу навчання
- 4 Підтримувати спільноти
- 5 Враховувати можливість виникнення конфлікту
- 6 Систематизувати захист навчальних закладів
- 7 Виступати за підтримку, включно із схваленням державами Декларації про безпеку шкіл¹¹ та імплементацією *Вказівок щодо захисту шкіл та університетів від використання у військових цілях у ході збройних конфліктів*¹² (Дивитися Додаток 1)

Як має бути застосований Комплекс Дій?

Користувачам пропонується:

- 1 Обрати дії, що відповідають ситуації
- 2 Адаптувати їх до ситуації у країні
- 3 Діяти на національному, регіональному, районному та шкільному рівні
- 4 Додавати заходи із місцевого досвіду, які можуть бути корисними

Палестинський хлопчик пише на зрешеченій шрапнеллю дощці у сильно пошкодженій школі Собгі Абу Карш (Sobhi Abu Karsh School) у районі Аль-Шехаеа (al-Shejaea) у місті Газа, 5 серпня 2014 року.

© 2014 Mohammed Abed/AFP/Getty Images

КОМПЛЕКС ДІЙ

1. Аналізувати ситуацію та здійснювати моніторинг нападів

Що це означає?

Одним з перших заходів, який Міністерства можуть вжити, щоб розпочати захищати навчальні заклади від нападів¹³ та школи від військового використання¹⁴, є проведення аналізу актуальної ситуації. У цьому контексті «аналіз» означає ідентифікацію прогалин у знаннях; збір інформації; вивчення характеру, обсягу, масштабу та впливу проблеми.

«Здійснювати моніторинг» означає систематичне спостереження протягом відповідного проміжку часу. Моніторинг, що пов'язаний із захистом навчальних закладів, вимагає, серед іншого, постійного збору інформації (якісної та кількісної) в обох напрямках:

- Частота та характер нападів і військового використання; та
- Імплементация та результати програм та політик, спрямованих на вирішення проблеми.

Чому це важливо?

Перед тим, як працівники Міністерства зможуть розробити відповідну стратегію для вирішення проблеми нападів на освітні установи та їх військового використання, має бути проаналізована актуальна ситуація. Метою аналізу є розуміння характеру (тобто типу, мотивації, тенденцій та способів), обсягу та масштабу нападів на навчальні заклади й використання шкіл та інших навчальних закладів у військових цілях, з тим, щоб інформувати про розробку та реалізацію заходів безпеки.

Систематичний та постійний моніторинг є важливою складовою через те, що конфліктна ситуація передусім характеризується як динамічна. Систематичний та стандартизований збір інформації допомагає виявити проблемні області, а також ті, для яких необхідно адаптувати існуючі засоби реагування.

Як це зробити?

Здійснити аналіз прогалин

- > Здійснити аналіз прогалин у даних для того, щоб дослідити, яка інформація про напади та військового використання існує, та які відомості потрібно зібрати додатково. Дізнатися, чи володіє або чи має доступ Міністерство до інформації, що дозволяє дати відповіді на наступні питання¹⁵:

Щодо нападів на освітні установи

- Які освітні установи знаходяться у зоні ризику та найбільше піддаються нападам?
- Скільки та які саме освітні установи піддавалися нападам протягом останніх 12 місяців?
- Скільки та які типи нападів на вчителів сталися протягом останніх 12 місяців та скільки вчителів (класифіковані за статтю, категорією посади, тощо) постраждали?
- Скільки та які типи нападів на інших працівників освітніх установ¹⁶ (класифіковані за статтю) сталися протягом останніх 12 місяців та скільки інших працівників освіти постраждали?
- Скільки та якого типу напади на учнів (класифіковані за статтю, рівнем освіти, тощо) сталися у школах, або по дорозі до/зі школи за останні 12 місяців, та скільки учнів постраждали?
- Хто здійснив напад?
- Чому напад мав місце?
- Що сталося? Наскільки великою була шкода?
- Хто є відповідальним за інформування Міністерства про напади?
- Після кожного нападу, про який звітували, яку допомогу просила школа та від кого (наприклад, від Міністерства, поліції/сил безпеки)?
- Наскільки постраждала школа витримала¹⁷ напад: через скільки днів після інциденту навчання було відновлено?

Щодо використання шкіл у військових цілях

- Які школи знаходяться у зоні ризику використання у військових цілях та чому?
- Скільки та які саме школи, та інші освітні установи використовувались сторонами збройного конфлікту за останні 12 місяців, а також які сторони збройного конфлікту їх використовували?
- Чи здійснюється таке використання зазвичай протягом короткого періоду часу (тобто кілька днів) або довшого періоду часу?
- Як та яким чином сторони збройного конфлікту використовували школи або освітні установи (тобто, в якості казарм, складів зброї, тощо)?
- Чи таке використання звичайно призводить до повного зачинення школи або освітньої установи, або навчання продовжується одночасно із військовим використанням?

- Здійснити аналіз прогалин у даних для того, щоб дослідити, які заходи безпеки існують, та які ще потрібні.
- Які існують офіційні процедури для шкіл після нападу із метою отримання допомоги та від кого? Місцеві/регіональні або національні органи влади? Яка допомога надавалася у минулому? Також розглянути, чи школа вже просила допомогу та від кого.
- Які заходи безпеки (серед перелічених у Комплексі Дій) існують для запобігання, зменшення впливу або реагування на напади на навчальні заклади чи використання шкіл сторонами збройного конфлікту? Де, коли, ким та як вони впроваджувалися?
- Чи існує затверджена урядом політика щодо використання у військових цілях шкіл та навчальних закладів? Якщо так, то який у неї зміст? Як її було впроваджено?

Створити план аналізу та моніторингу

- Підтвердити наявну інформацію з декількох джерел.
- У тих випадках, коли є потреба у зборі інформації, визначити виконавця, а також зміст потрібних даних, час, умови, порядок дій та механізм.
- Де це можливо, використовуйте існуючі системи, такі, як дані, зібрані як частина Механізму моніторингу та звітування ООН (ММЗ ООН),¹⁸ щорічного огляду сектору та політики, діагностики сектору освіти (ДСО),¹⁹ та/або Інформаційної Системи Управління Освітою (ІСУО).²⁰
- Прочитати щорічні звіти та презентації щодо нападів на навчальні заклади, наприклад, Кластеру Освіти, груп із прав людини, неурядових організацій, та/або Щорічний Звіт Генерального Секретаря з питань дітей у збройних конфліктах, та використати отримані дані з метою інформування програм та політик Міністерства.
- Дозволити доступ до інформації та підтримати всіма можливими та доступними шляхами таких діячів, як колеги із захисту дітей, представники Кластерів з Освіти та Захисту Дітей, Департаменту миротворчих операцій, ЮНІСЕФ, ЮНЕСКО, ММЗ ООН (Механізм моніторингу та звітування ООН) щодо серйозних порушень прав дітей у збройних конфліктах, якщо такий механізм діє у країні, та держави-спонсори, щоб здійснювати моніторинг нападів та використання у військових цілях.
- Застосовувати колективні методи, такі, як процес всебічної розробки, підхід з урахуванням гендеру, який включає чоловіків та жінок, обговорення у фокус-групах та підтвердження результатів спільнотами з метою збору різнопланової інформації щодо характеру, обсягу, масштабу та впливу нападів та використання у військових цілях.
- Розглянути питання щодо того, хто повинен збирати інформацію; як гарантувати прозорість, звітність та можливість перевірки у процесі збору даних; як особи, відповідальні за збір даних, будуть сприйматися місцевими спільнотами; а також, як це сприйняття може вплинути на зібрані дані.
- Звернути особливу увагу на гендерний вплив нападів та використання у військових цілях на освіту дівчат/хлопчиків та жінок/чоловіків.
- Включити кількісні (наприклад, частоту та число нападів) та якісні показники (наприклад, висловлення думок осіб, що мають відношення до освіти, стосовно мотивів нападів).²¹
- Будувати характер та сферу використання плану моніторингу на специфічних характеристиках ситуації (наприклад, розглянути зони, де збір даних є неможливим з огляду на ризики для безпеки або, з іншої сторони, зони, що є особливо сприятливими для збору даних).
- Брати участь у міжорганізаційних комітетах, на яких розглядаються питання захисту дітей або навчальних закладів, зокрема у Кластері Освіти, Платформі Зменшення Ризику Катастроф, мережі побудови миру, Кластері Захисту Дитини, або інших місцевих освітніх групах.
- Регулярно переглядати механізм збору даних, щоб дбати про те, що ніхто не опиниться у зоні ризику під час цього процесу.

Залучити до аналізу місцеві спільноти та партнерів

- Залучити членів спільнот, включно із чоловіками, жінками, дітьми та молоддю з маргіналізованих і вразливих груп до аналізу характеру нападів та використання у військових цілях.
- Залучити до аналізу характеру нападів та використання у військових цілях членів наступних організацій:
 - Кластер Освіти²² або місцеву групу з питань освіти;
 - Кластер із Захисту;²³
 - Неурядові організації (НУО), які працюють за напрямками освіти та/або побудови миру;
 - Об'єднання вчителів;
 - Університети; та
 - Дослідницькі інститути.
- Забезпечити, щоб ніхто не ризикував під час процесу збору та аналізу даних, шляхом встановлення та підтримання протоколів безпеки.

Вказівка

У ситуаціях, коли ДСО (Діагностика Сектору Освіти) або ІСУО (Інформаційна Система Управління Освітою) не можуть бути адаптовані до вищевикладеного, розглянути такі альтернативні методи:

- Переглянути існуючі звіти, зокрема ті, що були підготовлені Х'юман Райтс Вотч (Human Rights Watch), «Врятуймо дітей», ЮНІСЕФ, ЮНЕСКО та Сьорч фор Коммон Граунд (Search for Common Ground);
- Провести невелике, побудоване на прикладах²⁴, дослідження шкіл, про які відомо, що вони знаходяться під загрозою нападів або використання у військових цілях;
- Призначити невелику групу швидкого реагування²⁵ (з місцевих та/або сторонніх експертів) з метою проведення швидкої оцінки потреб у постраждалих зонах; та
- Партнерство з установами, які мають ресурси та автономію для проведення дослідження з питань відношення між освітою та конфліктом, зокрема, з університетами, організаціями з прав людини, дослідницькими організаціями, членами Кластеру Освіти, місцевими освітніми групами, агентствами ООН або неурядовими організаціями.

Глибше проаналізувати відношення між освітою та конфліктом

Є корисним зрозуміти головні причини конфлікту для того, щоб Міністерства здійснювали прогресивні політичні та програмні кроки у напрямку запобігання напруженості, яка є першопричиною конфлікту. Різні учасники можуть мати різні точки зору щодо головних причин конфлікту. Важливо, навіть там, де це складно у політичному аспекті, розглянути точки зору різноманітних груп ідентичності (географічної, релігійної, етнічної, плеємінної, гендерної, класової, політичної орієнтації, біженців/місцевої спільноти, тощо).

- Здійснити оцінку відношення освіти до конфлікту. Наприклад, дослідити наступне:

Питання стосовно доступу до навчання

- Які розбіжності²⁶ та джерела напруженості існують між представниками освітньої спільноти?
- Чи є групи²⁷, які відчувають себе виключеними з системи освіти? Які? Чому? Наприклад, деякі діти не можуть відвідувати школу через мову навчання, яка не є мовою їхнього спілкування вдома.
- Чи є групи, які недостатньо представлені на рівнях середньої чи вищої освіти? Які? Чому?

- Чи групи мають підстави для невдоволення державою через те, що вони не мають достатнього доступу, або взагалі не мають доступу до освіти (наприклад, молодь у статусі біженців, яка не може вступити на навчання через те, що їхні місцеві шкільні атестати не приймаються)? Хто не має доступу до освіти? Де та чому?
- Які потреби школи у питанні безпеки? Який досвід має школа з місцевими військовими або озброєними угрупованнями?

Питання стосовно змісту навчання

- Чи є групи, що вважають навчальну програму упередженою (наприклад, проти їхньої культури, релігії або історії)? Які? Чому?
- Чи представлені у підручниках всі групи ідентичності учнів точно та змістовно? Якщо ні, то чому?

Питання, пов'язані із гнучкістю освітніх програм

- Які об'єднання²⁸ та можливості для миротворення є у освітньої спільноти?
- Чи відвідують більшість шкіл у зонах із різноманітним ідентичності учні різних груп ідентичності? В яких районах це відбувається / не відбувається?

При використанні інформації, що була зібрана за цими питаннями з метою формування висновків щодо відношення між освітою та конфліктом, важливою складовою є розгляд рівнів, кількості та масштабу випадків.

Моніторинг впровадження та результатів програм та політики захисту

- Здійснювати моніторинг впровадження, результатів програм та політики Міністерства щодо захисту освіти (наприклад, чи є вони відповідними? корисними? стійкими? ефективними?) Періодично переглядати та оновлювати програми та політику на основі винесених уроків, а також змін у контексті впровадження.
- Використовувати показники, характерні для програмної теорії змін та контексту, а також показники SMART: Конкретність, Вимірність, Досяжність, Актуальність та Визначеність у часі (Specific, Measurable, Attainable, Relevant and Time-bound).
- Уточнювати показники, щоб дані можна було класифікувати з метою виявлення диспропорцій в розподілі освіти, які можуть викликати конфлікти.
- Остерігатися небажаних наслідків, коли програма може помилково поставити групу у ситуацію високого ризику нападу (наприклад, визначити школу як безпечну зону без проведення попередніх переговорів зі сторонами збройного конфлікту. Це може зробити школу символічною ціллю для нападів).

Вивчення випадку: План покращення даних програми розвитку сектору освіти у Ефіопії

Ефіопська Програма Розвитку Сектору Освіти IV 2010/2011-2014/2015 (2010) визнає, що вісім регіонів, які найбільш постраждали від надзвичайних обставин, зокрема, етнічного конфлікту, мають обмежені дані щодо впливу вказаних надзвичайних обставин на освіту. Для вирішення цієї проблеми Програма включає декілька стратегій:²⁹

- Збір даних щодо навчальних закладів у небезпеці (конфлікт чи стихійне лихо), що згодом використовувалися в якості допоміжної інформації при плануванні та бюджетуванні освітніх програм у цих регіонах;
- Інтеграція даних щодо освіти у небезпеці до інших систем збору даних, зокрема, до ІСУО (Інформаційної Системи Управління Освітою);
- Створення планів реагування та готовності до надзвичайних ситуацій; та
- Створення оперативних груп готовності до надзвичайних ситуацій з метою впровадження та моніторингу планів.

Хоча цей приклад і не є характерним для нападів на навчальні заклади, він ілюструє, як національний план в галузі освіти може: визначати вплив конфлікту на освіту; ставити на меті поглиблення даних про такий вплив; вводити план реагування у надзвичайних ситуаціях; здійснювати моніторинг реагування.

Моніторинг нападів та використання у військових цілях протягом часу

- Здійснювати моніторинг змін обставин конфлікту (учасники, динаміка, характеристика та причини) протягом часу, зокрема, де це можливо та прийнятно, шляхом проведення консультацій та координації з Міністерством Оборони та/або місцевими поліцейськими та військовими силами.
- Визначити – або дозволити це зробити партнерським організаціям – різних місцевих спостерігачів або ключових інформаторів, зокрема, вчителів чоловічої та жіночої статі, релігійних лідерів, молодь, жіночі та громадські групи, а також місцеві активні групи громадянського суспільства.
- Провести підготовку серед чоловіків та жінок, що є спостерігачами та/або працівниками освіти, щодо того, як безпечно повідомити про напад, у тому числі інформацію про те, хто, що, де, коли, як та чому здійснив напад.
- Регулярно спілкуватися (особисто чи по телефону) із місцевими спостерігачами для обговорення оновлень, пов'язаних з безпекою, звітів про напади, а також сигналів раннього попередження про насильницькі дії, які можуть вплинути на освіту.

Вивчення випадку: Включення моніторингу нападів до існуючих систем у Південному Судані³⁰

На початку 2015 року Міністерство Освіти, Науки та Технологій (MoEST) Південного Судану заявило, що воно знаходиться у процесі переходу від неформальної системи відслідковування нападів на школи та використання шкіл у військових цілях до більш формалізованої системи. Було проаналізовано одну стратегію щодо того, чи можуть відповідні показники бути внесені до Інформаційної Системи Управління Освітою (EMIS). Щоб це реалізувати, MoEST повинно розробити стратегію, впровадження якої буде розглядатися на державному рівні. На сьогодні, MoEST та партнери досліджують, як подолати значну кількість перешкод, пов'язаних з впровадженням, зокрема: доступ до шкіл в умовах підвищеної небезпеки, мобільність працівників, зв'язок систем комунікації та можливість підльотів до зон, вражених конфліктом.

Наразі; MoEST заявляє, що розглядаються інші заходи з метою захисту освіти від нападів, зокрема: знаходження альтернативних місць для шкіл, які постраждали від конфлікту, призначення озброєної та неозброєної охорони для шкіл у разі загрози нападу, встановлення кодексу поведінки вчителів у надзвичайних ситуаціях та перегляд навчальної програми з метою включення до неї миротворення.

Вказівка

У випадках, коли доступ до інформації про напади або використання у військових цілях є обмеженим з огляду на небезпечну ситуацію у місцевості, що постраждала, можна розглянути наступні дії:

- Співпрацювати із зацікавленими сторонами, які діють у регіоні, такими, як наглядачі за підтриманням миру, релігійні групи або організації на рівні громад;
- Підтримати навчання з моніторингу нападів на освіту або використання шкіл у військових цілях для миротворців або наглядачів за дотриманням прав людини (наприклад, пропонуючи приміщення районного управління для зустрічей, обміну інформацією та участі у міжвідомчих координаційних нарадах); та/або
- Встановити безпечну та конфіденційну систему обміну інформацією про напади на освіту та використання шкіл у військових цілях, яка забезпечить захист наглядачів або шкільних спільнот від небезпеки.

Залучення інших сторін для поглиблення бази даних

Координація із міжнародними та місцевими вченими, фахівцями та партнерами у сфері освіти з метою:

- Проведення оцінки впливу та аналізу наявності змін у нападах на освіту, зважаючи на політику та програми Міністерства щодо захисту, або інші фактори.
- Проведення порівняльного дослідження для висвітлення питання, які програми працюють найкращим чином у конкретній ситуації.
- Розповсюдження та використання відповідних досліджень для регулювання заходів із захисту освіти.

Використання даних

- Аналізувати ризики³¹, пов'язані зі збором даних і звітністю, з метою визначити чи/як звіти про напади можуть бути зроблені безпечно та конфіденційно.³²
- Якщо це відповідає ситуації, звітувати про напади та використання у військових цілях: військовим, системі правосуддя, ЮНІСЕФ, ЮНЕСКО, наглядовим договірним органам із прав людини, зокрема, Комітету з економічних, соціальних та культурних прав, Комітету із прав людини та Комітету із прав дитини, Раді з прав людини та її механізмів, у тому числі Спеціальному Доповідачу з питання права на освіту.
- Використовувати результати аналізу та моніторингу для інформування системи раннього сповіщення, планів дій у надзвичайних ситуаціях (зокрема, планів евакуації та стратегій відновлення роботи шкіл, як тільки це стане безпечним), адвокації, програм, політичних реформ та механізмів відповідальності винуватців.³³

Вивчення випадку: Створення Списку вразливих шкіл у Палестині³⁴

Починаючи з 2010 року, Міністерство Освіти та Вищої Освіти (МОЕНЕ) використовує моніторинг даних для визначення та оновлення списку найбільш вразливих шкіл. З метою визначення поняття «найбільш вразливі» вони окреслили кваліфікаційні критерії, зокрема, це - школи, які безпосередньо піддавались бомбуванню; були розташовані у прикордонних зонах або зонах забороненого доступу; мають небезпечні шляхи, які ведуть до школи; розташовані близько до центрів безпеки або підготовки спротиву; або розташовані біля тунелів на півдні Сектору Газа на кордоні з Єгиптом. Важливо, що ця інформація потім використовувалася ЮНЕСКО, яка включила вказані школи до Програми зниження ризику лих, пов'язаних із кризою (CDRR), впроваджені між 2011 та 2012 роками (дивитися сторінку 24).³⁵ Станом на листопад 2015 року, 110 з 395 державних шкіл у Секторі Газа були включені до списку найбільш вразливих шкіл МОЕНЕ.

Що таке Механізм Моніторингу та Звітування, призначений Радою Безпеки ООН?³⁶

Механізм моніторингу та звітування ООН (ММЗ) щодо серйозних порушень проти дітей у збройних конфліктах був затверджений у 2005 році Резолюцією Ради Безпеки 1612 з метою закінчення та запобігання шести серйозних порушень, зокрема, нападів на школи та лікарні та їхніх працівників. У Резолюції 1998, підписаній у 2011 році, Рада Безпеки ООН впровадила Щорічний Звіт Генерального Секретаря ООН з питань дітей та збройних конфліктів. Сторона збройного конфлікту, яка була занесена до списку, повинна долучитися до плану дій ООН та забезпечити його впровадження у повному обсязі задля припинення та запобігання насильницьких дій, а також для того, щоб бути вилученою зі списку.

Використання у військових цілях не є причиною включення сторони конфлікту до списку, тому що таке використання не обов'язково є порушенням положень гуманітарного права. Однак, у Резолюції 1998 Рада Безпеки просить Генерального Секретаря продовжувати моніторинг та звітування щодо використання шкіл у військових цілях.

Вказівка

- Регулярно робити перегляд даних звітів про напади та про використання шкіл у військових цілях.
- Уживати необхідні заходи у відповідь на напади, про які було звітування. Наприклад, створити кризову телефонну лінію, на яку жертви могли б подзвонити та отримати інформацію стосовно відповідної соціальної служби (правової, психологічної, тощо).

Міркування стосовно моніторингу та звітування у ситуації конфлікту

- Збір інформації у небезпечних зонах та звітування про напади або використання у військових цілях може підвищити ризик насильницьких дій тому, що привертає увагу до цього питання. Тому потрібно проводити оцінки повсякденних загроз у ситуації конфлікту та реформувати систему моніторингу, коли це необхідно. Забезпечувати, щоб ніхто не опинився під загрозою у процесі збору даних та звітування.
- У ситуаціях, коли напади та використання у військових цілях стаються часто, вони можуть сприйматися як нормальне явище, і тому про них можуть не звітувати наглядачам. Варто застосовувати методи, відповідні до ситуації, для створення обізнаності серед місцевого населення стосовно права на освіту та її захист.
- Наглядачі є потенційно упередженими у своїх звітуваннях. Потрібно шукати способи професійної підготовки наглядачів стосовно їх обізнаності щодо своєї можливої упередженості та врахування цього у своїй роботі. Моніторинг порушень з боку всіх сторін конфлікту має бути об'єктивним.

Охоронець біля дитячого садку, оточеного розмальованими бетонними вибухозахисними стінами, що призначені для захисту від ракетного або мінометного обстрілу, 24 червня 2015 року, у південній частині ізраїльського Кібуц Нахаль-Оз, розташованого поблизу кордону з Сектором Газа.

© 2014 Menahem Kahana/AFP/Getty Images

2. Захистити школи

Що це означає?

Охорона шкіл пов'язана з постачанням технічних засобів для захисту учнів, працівників навчальних закладів та/або самих шкіл, зокрема: стін, що оточують школи, колючого дроту, освітлення та блокпостів біля входів. Дивіться текстове поле на сторінці 19, щоб дізнатися про ризики, які слід враховувати при забезпеченні захисту шкіл.

Чому це важливо?

Фізичний захист впроваджується для охорони навчальних закладів від потенційних нападів, щоб мінімізувати шкоду в результаті нападів та забезпечити засоби самозахисту.³⁷

Як це зробити?

Оцінити загрозу та розробити відповідний план

- Задуматися, спільно із представниками місцевих спільнот, про аналіз даних та моніторинг, з метою визначення, де існує найбільша загроза нападу на навчальні заклади або їх використання у військових цілях (наприклад, на дорогах до школи, у конкретних типах шкіл або окремих географічних зонах, тощо).
- Визначити мінімальний обсяг заходів безпеки школи для всіх місць навчання та план, що бере до уваги специфічні потреби статі (наприклад, належним чином обладнана вбиральня для дівчат).
- Зробити пріоритетними зони, які були визначені як ті, що знаходяться у найбільшій загрозі нападу, та розробити систематичний та прогресивний план для забезпечення відповідності мінімального обсягу заходів безпеки у школах.

Встановити безпечні межі школи

- Побудувати по периметру стіни, зокрема, із цегли з колючим дротом (спіраллю) зверху, де це можливо.
- Встановити блокади від автотранспорту (камінням, цементними блоками) перед будівлями, щоб зупинити машини зі зброєю від в'їзду на територію школи.

Обрати безпечні місця, проекти та конструкції для шкіл³⁸

- Координувати дії із владою, інженерами, архітекторами, членами громади та будівельниками, щоб обрати найбезпечніші будівельні матеріали та місця для шкіл (наприклад, подалі від можливих військових цілей).
- Обрати проект школи, який включає зручні шляхи евакуації та безпечні місця (наприклад, «безпечні кімнати», які можуть захистити від збройного нападу або природної катастрофи. Включити розумні пристосування для людей із обмеженими можливостями).
- Ставити у пріоритет покращення умов у школах, які найбільше вразливі до нападів.

Вказівка

Корисні інструменти для комплексного планування захисту школи можна знайти у:

Готовність до надзвичайних ситуацій та катастроф: керівництво для шкіл (Міжнародна Фінансова Корпорація - Група Світового Банку, без дати).³⁹

Доступний список інструментів для вибору:

- Готовність школи до катастрофи та список дій для її укріплення
- Матриця оцінки загрози
- Перелік забезпечення захисту будівлі школи
- Сценарії для тренувань
- Перелік для перевірки готовності до тренувань
- Форма звітності стану класних кімнат
- Форма для возз'єднання учнів/сімей
- Перелік для перевірки порядку дій у надзвичайних ситуаціях

Зменшення загрози нападу на дорозі до школи

- Забезпечити – самостійно чи у співпраці з місцевими організаціями, батьками або поліцією – транспортування, охорону, або супроводження учнів та/або працівників освітнього закладу до та зі школи.
- Змінити шкільний розклад, щоб учні та вчителі уникали поїздки під час загострення збройних конфліктів.

Призначення озброєної чи неозброєної охорони

- Встановити неозброєну або, там, де це обґрунтовано, озброєну охорону (якщо вона має належну підготовку, нагляд та сертифікацію) для захисту шкільної власності та забезпечення захисту учнів і працівників навчального закладу.
- Координувати дії із місцевою поліцією або групою громадянськості щодо нагляду за школою.

Забезпечення відповідним обладнанням для захисту та безпеки

- Спроекувати контейнери та/або підземні сховища (бомбосховища) для зберігання навчальних даних, підручників та навчальних матеріалів під час нападів.
- Забезпечити захисне обладнання, зокрема, аптечки першої допомоги, вогнегасники, генератори, рації та системи тривоги.

Якщо здійснено напад, убезпечити територію школи перед отриманням дозволу на повернення

- Встановити, із залученням відповідних урядових партнерів, протокол безпечного доступу до освітньої установи, на яку було здійснено напад.
- Якщо школу, яка знаходиться під загрозою нападу, або на яку було здійснено напад, визнано небезпечною для повернення, перевід працівників (та їхніх сімей) і учнів до інших навчальних закладів здійснюється без штрафних санкцій (наприклад, пропуск оплати або недопущення до вступних екзаменів). Взяти до уваги ціну трансферу працівників навчального закладу та учнів, якщо альтернативна школа знаходиться на значній відстані від місця розташування попередньої школи.
- Якщо школу після нападу привели у безпечний стан, треба якомога швидше знову відчинити школу для мінімізації часу, на який учні, вчителі та спільноти були переміщені.

Вивчення випадку: Заходи забезпечення фізичного захисту школи у Пакистані⁴⁰

Після нападу на Державну військову школу у Пешаварі, Пакистан, у 2014 році, Уряд Пенджабу, місцевий департамент, випустив повідомлення із порадами, у якому просив всі школи підвищити захист протягом 48 годин за допомогою спеціальних заходів. Серед списку у 24 заходи були також заходи фізичної безпеки, декілька з них наведені нижче.

- Побудувати навколо школи стіни до 8 футів заввишки.
- Огорнути стіну колючим дротом висотою не менше ніж 2 фути.
- Використовувати єдину браму для входу та виходу та користуватися іншою брамою тільки за виключних обставин або в якості аварійного виходу.
- Встановити цегляні бар'єри на брамі входу/виходу.
- Встановити прохідну браму та користуватися металодетекторами для фізичного обшуку осіб, що входять, та користуватися оглядовими дзеркалами для огляду днищ та перевірки автотранспорту.
- Забезпечити вхід у приміщення у вигляді зигзагу шляхом розміщення цегляних бар'єрів.

Вказівка

Лідери спільнот, керівники освітніх установ, вчителі та працівники школи можуть знаходитися під особливою загрозою нападу. Для того, щоб дізнатися більше про заходи із захисту вчителів, дивіться GCPEA, *Захист працівників освіти від безпосередніх нападів у зонах, уражених конфліктом* (GCPEA, 2014).⁴¹

Забезпечити фізичний захист вчителів та інших працівників освіти

- Забезпечити мобільними або радіо телефонами для комунікації працівників навчального закладу із системою негайної допомоги у надзвичайних ситуаціях.
- Координувати дії із Міністерством Оборони та місцевою поліцією для забезпечення швидкого, організованого та ефективного реагування.
- Впровадити систему комунікації для реагування у надзвичайних ситуаціях (наприклад, систему СМС-повідомлень) для всіх рівнів системи освіти – від вчителів до державного рівня Міністерства.
- Розглянути питання забезпечення працівників навчальних закладів зброєю для захисту та куленепробивними жилетами.
- Побудувати оселі для учнів/студентів та/або працівників навчальних закладів для того, щоб зменшити час їхнього перебування на небезпечній дорозі до/зі школи (якщо це не ставить їх під ще більшу загрозу нападу).

Вивчення випадку: Заходи із захисту вчителів у Колумбії

У Колумбії вчителі десятиліттями страждали від насильства. Міністерство освіти (MEN) доповідає щодо вбивств вчителів із профспілок та тих, які не входили у профспілки: 34 у 2009 році; 40 у 2010 році; 36 у 2011 році; та 30 у 2012 році.⁴² Міністерство освіти та інші органи влади об'єдналися для того, щоб постановити наступне:

- Починаючи з 1989 року уряд та Міністерство освіти випустили серію наказів⁴³ з метою встановлення та регулювання заходів із безпеки вчителів;⁴⁴
- Міністерство освіти та працівники Департаменту освіти брали участь у спеціальних комітетах за участю агентств з метою оцінки загрози для вчителів та визначення відповідних заходів безпеки для кожного окремого випадку. Комітети розглянули постійні та тимчасові рішення, а також, коли це було можливо, побажання вчителів, яким загрожує небезпека;
- Щоб дозволити вчителям, яким загрожує небезпека, перейти до іншого департаменту, поки буде проведено оцінку ризику, між департаментами були підписані Угоди;
- Були встановлені додаткові заходи безпеки, такі як доставка мобільних телефонів, радіотелефонів та куленепробивних жилетів.⁴⁵

Міркування стосовно фізичного захисту освіти

Фізичні заходи безпеки можуть розглядатися, як необхідні, у зонах високого ризику; однак, ці заходи можуть мати непередбачені негативні наслідки.

- Призначення озброєної охорони для школи або озброєння вчителів може призвести до «мілітаризації» школи, що зробить її мішенню для нападів. Неозброєні охоронці спричиняють меншу загрозу, але така охорона не має засобів для захисту школи від нападів. Проаналізуйте витрати та вигоду від фізичних заходів безпеки перед тим, як вирішите впроваджувати план таких заходів.
- Озброєння вчителів може вплинути на сприйняття школи учнями, підвищити їхнє відчуття страху, а також поставити учнів, вчителів та працівників закладу під більшу загрозу через можливість випадкового пострілу.
- Посилення шкільної інфраструктури може зробити школи більш привабливими для сил безпеки та збройних угруповань, що можуть використати їх у своїх операціях. Використання шкіл у військових цілях може, згідно міжнародного гуманітарного права, змінити статус школи з цивільного на військовий об'єкт, роблячи її правомірною ціллю для нападів. Важливо узгодити наперед із керівниками органів безпеки та захисту, що «фортифіковані» школи будуть захищені від використання у військових цілях; та переконатися, що місцеве командування буде поважати таку домовленість.
- Важливо пам'ятати, що фізичні заходи безпеки можуть допомогти у боротьбі тільки із короткостроковими наслідками та симптомами конфлікту. Варто включити якомога більше заходів, які направлені на боротьбу із першопричинами конфлікту та запобігатимуть подальшим нападам, зокрема, всебічне врегулювання, навчальні програми, орієнтовані на мир, мова навчання та політика найму вчителів (дивитися сторінку 27).

На додаток, Вказівка 5 Вказівок із захисту шкіл та університетів від військового використання у ході збройного конфлікту застерігає, що:

«Збройні сили сторін у збройному конфлікті не повинні найматися для забезпечення захисту шкіл та університетів, окрім випадків, якщо альтернативні засоби надання необхідного захисту не доступні. Якщо це можливо, цивільні працівники, які пройшли належну підготовку, повинні використовуватися для забезпечення захисту шкіл та університетів. Якщо це необхідно, також має приділятися увага евакуації дітей, учнів/студентів та працівників у безпечніше місце».

3. Забезпечити продовження процесу навчання

Що це означає?

Забезпечення продовження процесу навчання означає надання освіти в інший спосіб, за рахунок чого учні матимуть доступ до навчання, не зважаючи на переривання звичайної системи освіти. Методи альтернативного надання освіти мають включати, але не обмежуватися, зміною місць навчання, неформальними програмами навчання, прискоренням навчальних занять, тимчасовими місцями для навчання або домашніми школами. У деяких ситуаціях можливе використання дистанційних та відкритих методів навчання.

Чому це важливо?

Освітній процес переривається, коли на школи або інші навчальні заклади здійснюється напад, існує загроза нападу або заклад окуповано сторонами збройного конфлікту, коли вчителі або учні/студенти відсутні через страх нападу, або батьки не пускають своїх дітей через те, що школа та/або шлях до школи стали небезпечними. Вплив такого переривання може тривати місяці та навіть роки. Надання освіти альтернативними методами є важливим, тому що це мінімізує переривання навчання та може забезпечити структуру, щоденність та підтримку ровесників, що допомагає учням/студентам долати психологічний стрес або травми.

Як це зробити?

Створення планів дій у надзвичайних ситуаціях для продовження навчального процесу

- Вимагати та розвивати на всіх рівнях міністерства плани дій у надзвичайних ситуаціях для продовження навчального процесу у випадку нападу або використання шкіл або інших навчальних закладів у військових цілях.
- Для цих планів розглянути впровадження нижченаведених альтернативних механізмів надання освіти, обираючи ті, що є найбільш відповідними та практично можливими у конкретній ситуації.
- Включити до планів дій у надзвичайних ситуаціях ролі потенційних партнерів, зокрема, неурядових організацій, які мають досвід у наданні освіти альтернативними методами.

Вказівка

Для продовження навчального процесу існує багато шляхів, які Міністерства можуть розглядати, як відповідні до кожної конкретної ситуації. Деякі з них можуть бути підготовлені заздалегідь в якості частини плану дій у надзвичайних ситуаціях або плану з безпеки школи. Для того, щоб дізнатися більше, дивіться GCPEA, *Дослідження програмних заходів на місцях для захисту навчальних закладів від нападів* (2011 рік), та GCPEA, *Шкільні заходи для захисту навчальних закладів від спрямованих нападів* (2016 рік).

Зважте всі за та проти, а також можливість реалізації альтернативних механізмів надання освіти та вибір тих, що відповідають вашій ситуації

- Альтернативні місця навчання

Забезпечити альтернативні місця навчання у випадку нападу чи загрози нападу на місце навчання, учнів/студентів, або працівників закладу. Для такого навчання підійде маловідоме громадське приміщення, сусідня школа або дім із місцевими вчителями–волонтерами.
- Дистанційне навчання

Забезпечити можливість дистанційного навчання для учнів, які не можуть дістатися до школи через небезпеку, або чії школи було знищено нападами. Деякі форми дистанційного навчання - через телебачення, радіо чи Інтернет - дозволяють студентам дивитися чи слухати навчальні матеріали у записі або наживо, після чого відпрацьовувати самостійно чи з допомогою місцевих.
- Зміни

Забезпечити у школах по декілька змін. У випадках, коли учні та працівники освітніх закладів змушені переміститися через небезпеку у своїй школі, місцеві спільноти можуть встановлювати подвійні зміни у школах для задоволення потреб населення, що зросло. Одна група може відвідувати заняття у першій половині дня, а інша - у другій.
- Літні та вечірні школи

Забезпечити літні та вечірні школи для учнів, чії школи були зачинені на деякий час, наприклад, у зв'язку із загрозами для вчителів, насильством під час виборів або військовим використанням у якості казарм.
- Тимчасові місця навчання

Забезпечити тимчасові місця навчання для учнів, яких було переміщено через конфлікт або чії школи використовуються стороною збройного конфлікту. Тимчасові місця навчання можуть представляти з себе короткострокові класні кімнати, які звичайно виготовляються з тимчасових матеріалів, наприклад, наметів.

Вивчення випадку: Інтерактивне навчання з використанням навчальних радіопрограм у Сомалі⁴⁶

Інтерактивне навчання з використанням навчальних радіопрограм може бути реалізоване за умов низького бюджету із обмеженими заходами безпеки. В період між 2005 та 2011 роками Інтерактивне навчання з використанням навчальних радіопрограм Центру розвитку освіти (EDC) Сомалі забезпечило послідовну передачу освітніх програм з письма, читання, арифметики, життєвих навичок, охорони здоров'я та запобігання конфліктам. Трансляції передавалися тричі на день, п'ять днів на тиждень через FM-радіостанції на загальнодоступні радіоприймачі, що потенційно охоплювало понад 300 000 дітей. За допомогою Інтерактивного навчання з використанням навчальних радіопрограм місцеві викладачі мали змогу проводити заняття. Одночасно вчителі навчалися методам інтерактивного навчання, таким як заняття, розповіді та пісні, які могли транслюватися по радіо. Після завершення програми в 2011 році Центр розвитку освіти Сомалі підписав ліцензійні угоди з Міністерствами освіти Сомаліленду, Пунтленду, Південно-центрального (Федерального), та іншими неурядовими організаціями (НУО), що дозволяють їм продовжувати використовувати програму та матеріали. За даними Центру розвитку освіти Сомалі, вказані міністерства продовжують реалізацію програми.

Вивчення випадку: Альтернативна освіта для учнів/студентів, вимушено переміщених через конфлікт у Нігерії

«Ініціатива з безпеки шкіл» (SSI)⁴⁷ була започаткована у 2014 році Гордоном Брауном (Gordon Brown), Спеціальним послом ООН з питань глобальної освіти, та коаліцією керівників підприємств Нігерії у відповідь на напади на навчальні заклади у північних штатах Нігерії (тобто, Адамава (Adamawa), Борно (Borno) та Йобе (Yobe)), що здійснювались Боко Харам (Boko Haram), починаючи з 2012 року.⁴⁸ Щоб спробувати зберегти безперервність освітніх процесів для дітей, які були внутрішньо переміщені внаслідок конфлікту у зазначених штатах, у 2015 році партнерами SSI (DFID, ЮНІСЕФ та Міністерство освіти) було розпочато розробку та вивчення можливостей для застосування декількох заходів, зокрема:

- Переміщення учнів загальноосвітніх шкіл з конфліктних зон у безпечні райони;
- Проведення агітаційно-просвітницьких зустрічей з приймаючою громадою щодо визначення здатності приймати переміщених учнів/студентів;
- Зарахування переміщених учнів до звичайних шкільних програм у школи приймаючої громади;
- Адаптація шкіл до введення подвійних змін, а також призначення додаткових вчителів;
- Забезпечення тимчасовими школами таборів для внутрішньо переміщених осіб; і
- Надання тимчасових наметів та навчальних матеріалів для сприяння у зарахуванні та відвідуванні навчання студентами, у таборах для переміщених усередині країни осіб.

Міркування стосовно альтернативних методів надання освіти

- Наймати нових вчителів, надаючи перевагу тим, що мають освіту, але також планувати потенційну можливість переводу цих вчителів назад до формальної системи освіти.
- Якщо альтернативні методи надання освіти можуть бути тимчасовим рішенням, програми використовуватимуть навчальний план та систему оцінювання, максимально наближену до системи державної освіти з метою запобігання втрати у навчанні.
- Переміщення учнів/студентів або працівників освіти з обставин високого рівня загрози до альтернативних місць може створити нову ціль для нападів через те, що в одній локації збираються всі учні/студенти або вчителі.
- Облаштування тимчасових навчальних місць для переміщених осіб може створити напругу між ними та місцевими спільнотами. Спільно із членами місцевих спільнот продовжувати здійснювати оцінку динаміки конфлікту та безпеки альтернативних стратегій та місць надання освіти. Альтернативні механізми надання освіти часто забезпечуються не Міністерськими сторонами, зокрема, неурядовими організаціями, і при цьому можуть запроваджуватися унікальні програми навчання та системи оцінювання. Міністерства можуть координувати дії із цими зацікавленими сторонами для забезпечення відповідності навчальних предметів та оцінювання офіційній системі, щоб студенти мали змогу легко та швидко повернутися до офіційної освітньої системи.

4. Підтримувати спільноти

Що це означає?

Підтримка громади Міністерствами стосується визначення, визнання та забезпечення діячів на рівні громади можливостями, координацією дій, та/або ресурсами для захисту освіти від нападів та шкіл від використання у військових цілях. Заходи членів громади можуть включати наступне (але не обмежуються ним): протидія використанню шкіл військовими та збройними угрупованнями, ведення переговорів щодо укладання угоди про надання школам статусу мирних зон, ведення інших переговорів зі збройними угрупованнями, створення клубів захисту дитини та заборона використання шкіл для виборів, що може спричиняти насильство.

Чому це важливо?

Підтримка захисної ролі громади є важливою, тому що члени громади часто мають можливість швидко реагувати, є обізнаними стосовно місцевої ситуації та мають обов'язок захищати освіту своїх дітей. Зацікавлені сторони вважають заходи на рівні громад одним із найбільш сильних механізмів із захисту освіти від нападів.⁴⁹

Як це зробити?

Включити будь-які місцеві заходи безпеки до моніторингу та аналізу Міністерства

- Зібрати детальну інформацію щодо місцевих заходів громади для захисту освіти від нападів та шкіл від використання у військових цілях.
- Використовувати інформацію щодо місцевих механізмів для допомоги у розробці та покращенні інноваційних стратегій захисту, що відповідають місцевій ситуації.
- Вивчити, як можна відтворювати або покращувати місцеві заходи із захисту за рахунок програм регіонального або державного рівня.

Створити грантову програму щодо запобігання, підготовки та реагування на напади на навчальні заклади

У випадку здійснення нападу на школу, місцеві спільноти, як правило, реагують першими. Міністерство може посилити можливості місцевих спільнот для реагування шляхом грантової програми.

- Реалізувати самостійно або у співпраці з відповідним агентством грантову програму щодо заходів для національної освіти у надзвичайних ситуаціях, яка забезпечить фінансування місцевих офісів із запобігання, зменшення впливу та реагування на напади.⁵⁰
- Забезпечити, щоб така національна грантова програма була гнучкою та легкою у керуванні на регіональних рівнях.
- Дозволити посадовим особам районного рівня та членам спільнот, яких це стосується, визначити найбільш прийнятні механізми для реагування на напади.
- Використовувати грантову програму для поширення місцевого, інноваційного підходу до захисту освіти, зокрема, технологій для підтримки систем раннього сповіщення або альтернативних методів надання освіти.
- У випадках, коли негайне відновлення шкіл неможливе, грант може фінансувати альтернативні механізми надання освіти, зокрема, альтернативні місця, радіо навчання та навчання за допомогою телебачення, домашні школи, літні школи та тимчасові місця для навчання.
- Не використовувати грантову програму з метою перекладання повної відповідальності щодо захисту та реагування з державного рівня на рівень місцевих спільнот.

Підтримка комітетів із захисту шкіл

- Мобілізувати - або надати можливість це зробити партнерам - комітети із захисту шкіл (включно із представниками різних груп ідентичності), які будуть опікуватися питаннями, що стосуються прав дитини, захисту освіти та продовження процесу навчання після його переривання.
 - Проводити політику та керівництво на національному, регіональному та шкільному рівнях для продовження аналізу та моніторингу небезпеки, включно із нападами на освіту та використанням шкіл у військових цілях.
 - Вимагати від комітетів шкільного врядування залучати спільноту до аналізу та моніторингу нападів на освіту задля доповнення планів захисту та безпеки школи.
- Вимагати від комітетів із захисту шкіл - та підтримувати їх у цьому - підготовки та впровадження планів захисту та безпеки шкіл, які *включатимуть напади на школи та їх використання у військових цілях*.
 - Провести підготовку для місцевих керівників освітніх закладів, щоб переглянути існуючі плани безпеки та захисту шкіл та підтвердити, що до них включено заходи із захисту від нападів та використання у військових цілях, а також визначити, які зміни необхідно внести.
 - Підтримувати систему моніторингу для забезпечення оновлення, приведення у відповідність та впровадження планів.
 - Забезпечити зв'язок між планами спільнот щодо захисту освіти та відповідними планами із зменшення загрози катастроф та надзвичайних ситуацій.

Вказівка

При створенні державних керівництв із шкільних планів безпеки щодо нападів та використання у військових цілях, розглянути включення до таких керівництв наступного:⁵¹

- Створити критерії для визначень понять «напади на освіту» та «використання шкіл у військових цілях» з метою планування та звітування.
- Визначити можливі сценарії, наприклад: «Якщо озброєне угруповання входить до школи та починає стріляти, то ...», «Якщо озброєне угруповання вимагає використати школу у якості...» із покроковими інструкціями про те, що і хто повинен робити;
- Прояснити ролі й відповідальність вчителів та інших працівників закладу освіти;
- Встановити процедури евакуації та заборони входу - виходу;
- Провести навчання у шкільній спільноті, щоб відпрацювати дії у випадках різних видів нападів та використання у військових цілях (на рівні із тим, що робити для зменшення наслідків у випадках стихійного лиха/загрози стихійного лиха).
- Визначити на районному рівні місце для координування заходів з реагування у випадках надзвичайних ситуацій, з якого могло б здійснюватися керування операціями при нападі;
- Визначити місця зустрічі учнів/студентів із батьками;
- Створити систему обліку учнів/студентів, вчителів та інших працівників освіти;
- Підготувати та зберігати обладнання для допомоги у надзвичайних ситуаціях (наприклад, аптечки, вогнегасники); та
- Встановити протокол зв'язку між шкільною спільнотою, Міністерствами, іншими відповідальними органами влади та гуманітарними агентствами;

Вивчення випадку: Програма зменшення наслідків кризових та надзвичайних ситуацій у Палестині⁵²

«У 2011 році Міністерство освіти і вищої освіти в Газі співпрацювало з ЮНЕСКО з метою застосування Програми зменшення наслідків кризових та надзвичайних ситуацій, що була спрямована на забезпечення безпеки вразливих шкіл шляхом реалізації комплексного підходу. Зокрема, було адаптовано принципи та належну практику зменшення ризику надзвичайних ситуацій відповідно до умов конфлікту та конкретних обставин у Газі.

Одним з видів діяльності було навчання спільнот, які займаються питаннями освіти. Теми підготовки включали:

- Застосування Мінімальних стандартів INEE (Міжорганізаційної мережі з питань освіти в надзвичайних ситуаціях) для освіти в надзвичайних ситуаціях;⁵³
- Надання психосоціальної підтримки, в тому числі: фізичні вправи, ігри, вираження почуттів та життєві навички;
- Ліквідація надзвичайних ситуацій;
- Розробка резервного плану;
- Надання першої допомоги (у партнерстві з товариством Червоного Півмісяця);
- Виявлення підозрілих об'єктів та поводження з ними;
- Гасіння пожеж;
- Виявлення небезпеки та реагування на ураження електричним струмом;
- Планування цивільної оборони;
- Закупівля та використання обладнання для забезпечення безпеки (наприклад, вогнегасники, генератори, рації, фосфоресцентна форма для членів комітету з безпеки та засоби тривоги для попередження школи у разі нападу); і
- Використання системи оповіщення по SMS (текстове повідомлення).

Іншим видом діяльності програми було визнання та підтримка локально розроблених стратегій захисту шкіл, таких як:

- Вранці батьки телефонують викладачам, щоб переконатися, чи безпечний маршрут до школи;
- Діти використовують лише заздалегідь узгоджені маршрути до школи та повернення до дому;
- Уникнення використання шкіл при здачі екзаменів у кінці року в районах з високим ризиком нападу; і
- Запобігання участі дітей у діяльності, що характеризується високою видимістю (наприклад, спортивні змагання в центральних районах тощо) та можуть привернути увагу для нападу.

Зміцнення потенціалу спільнот

Ефективне та стабільне залучення місцевих спільнот до захисту навчальних закладів від нападів вимагає нарощування потенціалу високого рівня та зусиль членів спільнот.

- Покращення обізнаності громадськості, наприклад, шляхом проведення державних кампаній із відповідних тем, серед яких: важливість освіти; повернення до школи після її зачинення у зв'язку із конфліктом; та школи як зони, що є захищеними та вільними від впливу конфлікту.
- Зміцнення потенціалу спільнот – власними зусиллями або за участю партнерів, які можуть це робити – у контексті заходів безпеки, зокрема:
 - Моніторинг та звітування про порушення прав дитини та прав людини;
 - Що таке напад або використання у військових цілях;
 - Розробка на рівні шкіл планів заходів у надзвичайних ситуаціях у випадках нападу або використання у військових цілях;

- Застосування Мінімальних стандартів INEE (Міжорганізаційної мережі з питань освіти в надзвичайних ситуаціях) для освіти в надзвичайних ситуаціях;
- Методи психологічної та соціальної підтримки;
- Альтернативні модальності надання освіти у випадках, коли школи зачинені;
- Захист та забезпечення права на освіту;
- Запобігання фізичному та сексуальному насильству, та вербуванню до військових угруповань;
- Як та до кого звертатися у випадку жорстокого поводження;
- Системи раннього сповіщення (офіційні та неофіційні, зокрема, коли вчителі надсилають повідомлення батькам);
- Перша допомога;
- Евакуація школи;
- Безпека школи; та
- Супроводження вчителів та учнів на шляху до та зі школи, тощо.

Вивчення випадку: Залучення спільноти до обмеження використання шкіл у військових цілях у Кот-д'Івуарі

Під час кризи після виборів, що тривала з кінця 2010 до середини 2011 року, школи розкрадалися, використовувалися озброєними угрупованнями та державними збройними силами у якості домівок, складів амуніції та зброї, а також місць масових поховань.⁵⁴

Згідно із Всесвітнім кластером освіти, у 2011 році регіональне керівництво освітою, члени комітетів шкільного врядування та члени комітету із захисту прав дитини об'єднали зусилля для захисту шкіл від використання у військових цілях під час ескалації насильства між 2010 та 2011 роками. Спільно із поліцейськими та військовим супроводженням ООН, ці групи відвідали 20 військових блокпостів та 14 шкіл з метою інформування збройних угруповань щодо того, як конфлікт впливає на дітей.⁵⁵ Темі презентацій включали інформацію щодо положень міжнародного гуманітарного права та Резолюцій Ради Безпеки ООН 1612 та 1998.⁵⁶ В результаті, командування Республіканських Збройних Сил Кот-д'Івуару погодилося зустрітися з офіцерами з захисту прав дітей щотижня з метою вивчення доповідей щодо використання шкіл у військових цілях. Збройні угруповання звільнили сорок з сорока п'яти шкіл, які вони перед цим використовували.⁵⁷

Надання підтримки спільнотам у переговорах щодо захисту шкіл

Міністерство може підтримати місцеві спільноти у переговорах із місцевими зацікавленими сторонами, зокрема, сторонами збройного конфлікту, з метою досягнення консенсусу відносно того, яка поведінка щодо шкіл є прийнятною. Угода, укладена у результаті цих переговорів, може мати багато назв, зокрема, угода про святилище миру, декларація щодо зони миру, кодекс поведінки у школі, або угода про зону, вільну від конфлікту, чи мирну зону.

- Збільшити обізнаність працівників Міністерства на всіх рівнях (державному, регіональному, районному та шкільному) стосовно переговорів спільноти із сторонами збройного конфлікту та стосовно концепції школи як зони миру.
- Забезпечити навчання працівників Міністерства стосовно етапів переговорів і того, як підтримувати спільноту на кожному етапі, зокрема:
 - Збільшити обізнаність спільноти щодо необхідності захисту та щодо процесу переговорів;
 - Провести переговори із відповідними суб'єктами щодо погодження належної поведінки на території школи;
 - Письмово закріпити домовленості шляхом створення стандартів безпеки або «кодексу поведінки» (дивіться вивчення випадку на сторінці 27);
 - Погодження створеного проекту із різними членами спільноти; та
 - Публічно задекларувати на рівні спільноти, що школа є зоною, вільною від конфлікту або мирною зоною.
- Запропонувати політичну підтримку Міністерства шляхом проведення зустрічей, участі у зустрічах громадських комітетів із безпеки та публічного декларування школи як зони миру.

Вказівка

Заходи, що проводяться спільнотами, можуть доповнювати заходи Міністерства та грати ключову роль у захисті освіти. Щоб дізнатися більше про те, як спільноти можуть підвищувати безпеку та забезпечувати захист освіти, зверніться до GCPEA *«Роль спільнот у захисті навчальних закладів від нападів: здобуті уроки»* (GCPEA, 2014).⁵⁸

Вивчення випадку: Проголошення освітніх закладів зонами миру на Філіппінах

ДЕКЛАРАЦІЯ ПРО ОСВІТНІ УСТАНОВИ ЯК ЗОНИ МИРУ

Початкова школа Дату Гамбей (Datu Gambay)
Барангай Буайан (Barangay Buayan), муніципалітет Дару Планг (Daru Plang), Магінданао

ДЕКЛАРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ

1. Не приносити зброю до приміщень школи для уникнення зіткнень та загрози для дітей
2. Посилення суворих процедур безпеки та захисту декларованих мирних зон
3. Захист освітніх установ у надзвичайних ситуаціях (конфлікт та переміщення)
4. Надання висловленої та тривалої підтримки у питаннях навчальних закладів, серед яких: потреби в оновленні шкільних будівель, потреби у шкільному обладнанні (парти та підручники), книгах, вчителів-волонтерів та фінансуванні грантів для підвищення оплати вчителям денної зміни та узтадзес (uztadzēs)
5. Політика із зменшення числа дітей та молоді, які не відвідують школу (OSC/OSY)
6. Політика із зменшення числа дітей молодшого віку, задіяних у дорослих заходах, зокрема, як робоча сила в якості «велорикші та/або водія трициклу та продавця»

КОДЕКС ПОВЕДІНКИ

- Переговори/діалог щодо того, що на території школи не має бути постів поліції ВС або інших збройних угруповань
- Координація Комітету із припинення військових дій (CCCH) для сприяння вищевказаній поведінці щодо відповідних осіб/груп
- Впровадження «коригуючих заходів» для перешкодження порушенням цього кодексу
- Рада Барангаю ініціює заходи щодо набуття законодавства Барангаю шляхом прийняття «постанови».
- Асоціація батьків та вчителів (РТА) спільно із шкільним керівництвом закликають всю спільноту дотримуватися чистоти у середовищі приміщень задекларованих зон
- Асоціація батьків та вчителів (РТА) разом з іншими батьками у спільноті проінструктують дітей не заходити до шкільних приміщень, особливо до задекларованої мирної зони, після закінчення занять та/або під час канікул
- Асоціація батьків та вчителів (РТА) спільно з Департаментом освіти та органом місцевої влади Барангаю вповноважені призначати корекційні заходи відповідальним за нанесення будь-якої форми шкоди у задекларованій зоні
- Орган місцевої влади Барангаю сприяє проведенню кампанії/виступів у спільноті за заборону місцевим жителям прив'язувати їхніх тварин біля входу до освітніх установ, особливо до задекларованої мирної зони, де вони можуть спричинити шкоду
- Рада Барангаю законодавчо підтримує проведення кампанії щодо суворих процедур безпеки та захисту
- Виступати за визнання освітніх установ «останнім варіантом» для використання в якості центрів евакуації у випадку надзвичайних ситуацій/переміщень, з метою запобігання руйнування приміщень та будівель
- Для забезпечення вищезазначеного, побудувати центр евакуації, де евакуйовані особи залишатимуться у випадку надзвичайних ситуацій або переміщення
- У випадках масових переміщень, коли неможливо уникнути використання освітньої установи, Асоціація батьків та вчителів (РТА) спільно із Департаментом освіти та органом місцевої влади Барангаю впроваджують рівноцінні заходи для захисту шкільних установ та будівель шляхом регулярного контролю статусу освітньої установи та збереження обладнання у безпечному місці
- Проводити навчання для спільноти щодо зменшення ризиків стихійного лиха (DRR)
- Лобювання або створення механізму для підняття вказаних питань навчальних закладів у органах/установах, відповідальних за забезпечення вирішення цих питань
- Працівники Департаменту освіти спільно з Асоціацією батьків та вчителів (РТА) проводять кампанію/виступають за важливість освіти шляхом проведення заходів з поширення листівок, проведення симпозиумів між школами
- Департамент освіти та орган місцевої влади Барангаю проводять кампанію для всіх батьків щодо важливості освіти (сусідські або комунальні збори)
- Організують батьків дітей молодшого віку, яких залучено до роботи в якості велорикші та/або водія трициклу та продавця, та забезпечують їх мінімальним прожитковим рівнем, щоб вони мали змогу відправити своїх дітей до школи
- Організують дітей молодшого віку та викликають у них інтерес до шкільного навчання

Міркування з приводу підтримки спільнот Міністерством у переговорах із захисту шкіл

Міністерство може підтримати спільноту у аналізі ситуації конфлікту та забезпечити залучення відповідних координаторів, членів спільноти та представників сторін збройного конфлікту. При цьому, треба мати на увазі наступні застереження:

- Фактор сприйняття. Сприйняття особи, яка координує переговори, буде впливати на тих, хто захоче брати участь. У деяких випадках, хтось знайомий із місцевою ситуацією конфлікту, може бути найкращим вибором. У інших випадках, краще залучати міжнародного координатора, зважаючи на його/її роль стороннього, який не є представником сторони, що бере участь у конфлікті. Беручи до уваги інформацію, отриману під час аналізу конфлікту, варто працювати із спільнотою для вибору координатора, який розуміє динаміку конфлікту та якому довіряють всі сторони переговорного процесу.
- Ризики повинні бути проаналізовані та опрацьовані. Існує потенційна загроза для координатора переговорів та сторін, що беруть участь у них. Перед тим, як надати підтримку спільноті у переговорах, потрібно працювати спільно із ними над збором інформації щодо динаміки конфлікту та його учасників, щоб бути впевненим, що заходи у процесі переговорів випадково не зроблять когось або щось ціллю для нападу.
- Публічне проголошення школи мирною зоною без переговорів із місцевими лідерами політичних та збройних груп може підняти школу до статусу символу, що, в свою чергу, може призвести до підвищення її привабливості у якості цілі для нападу. Сприяти спільноті у реалізації всіх кроків переговорів для досягнення довготривалої угоди.
- У деяких ситуаціях, переговори не є підходящим засобом. Збройні сили сторін у деяких випадках можуть бути розділеними або погано структурованими, що робить важким дотримання ними угоди. Укладання угоди, яка негайно порушується при повній або практично повній відсутності відповідальності, може послабити переговорну систему. Таким чином, підтримуйте спільноту в аналізі характеру збройних груп перед тим, як ініціювати переговорний процес.
- Переговори можуть також створювати легітимність для збройних недержавних угруповань. У процесі аналізу динаміки конфлікту необхідно підтримувати спільноту для забезпечення того, щоб таким чином проведена легітимізація учасника не спровокувала насильство між різними збройними групами.
- На завершення, підтримка Міністерством переговорів спільноти стосовно нападів на освіту НЕ повинна перекладати відповідальність за безпеку навчальних закладів з Міністерства на спільноту; швидше вона повинна доповнювати паралельні зусилля Міністерства із захисту освіти.

5. Враховувати можливість виникнення конфлікту

Що це означає?

Для Міністерства «бути чутливим до конфлікту» означає реформувати політичні рішення та програми, щоб за допомогою їх мінімізувати сприяння конфлікту та максимально сприяти відновленню миру.

Чому це важливо?

Освіта прищеплює знання, ставлення та поведінку, завдяки чому є неймовірно потужною силою для трансформації суспільства на шляху до миру - або війни. Затвердження політики та програм у сфері освіти, які знижуватимуть причини напруження між групами і підвищуватимуть соціальну єдність членів груп, сприяє побудові миру, зменшує можливість нападів на заклади освіти та використання шкіл у військових цілях.

Як це зробити?

Перегляд існуючої політики та програм у сфері освіти на предмет врахування можливості виникнення конфлікту

- Переглянути існуючі та запропоновані національні освітні програми та політику для визначення того, чи сприяють вони, та яким чином, ситуаціям конфлікту, миру, чи обох.
- Переглянути на предмет врахування можливості виникнення конфлікту політику та програми, які можуть прямо та/або *опосередковано* сприяти захисту освіти, наприклад, у наступних напрямках:
 - Кодекси поведінки вчителів;
 - Мова навчання;
 - Взаємне визнання результатів екзаменів;
 - Набір, відбір, розміщення та оплата праці для вчителів; та
 - Навчальна програма, підручники та інші навчальні матеріали.

Побудова довіри між Міністерством та шкільними спільнотами

- Сприяти довірливим відносинам між працівниками Міністерства на державному та місцевому рівні та шкільними спільнотами шляхом консультування із кваліфікованими представниками груп різної ідентичності щодо кращого захисту освіти. Залучати:
 - Чоловіків та жінок з різних культурних, етнічних та релігійних груп;
 - Чоловіків та жінок з різних географічних місцевостей;
 - Освітян;
 - Учнів (дітей, молодь та дорослих);
 - Батьків та членів спільноти;
 - Працівників гуманітарних сфер та сфери розвитку;
 - Кластер Освіти або інших членів місцевих освітніх груп;
 - Працівників неурядових організацій;
 - Миротворців; та
 - Спеціалістів у сфері зменшення ризиків стихійного лиха.
- Відкрито та змістовно донести на місцеві рівні інформацію щодо плану Міністерства про захист освіти від нападів та використання шкіл у військових цілях.

Впроваджувати навчальну програму, адаптовану до конфлікту

- Заснувати всебічний та колегіальний комітет, та провести дослідження зв'язків, якщо вони існують, між навчальною програмою, мовою(-ами) навчання, конфліктом та нападами на заклади освіти.
- Реформувати навчальну програму так, щоб її зміст не сприяв ситуації напруги між групами, не поширював культуру насильства і не закріплював стереотипів.
- Максимізувати відповідність навчальної програми до мирного суспільства шляхом включення до неї наступних тем:
 - Критичного мислення;
 - Запобігання конфлікту;
 - Мирного врегулювання конфлікту;
 - Освіти миру;
 - Прав людини;
 - Гуманітарних акцій та права;
 - Поваги до різноманіття; та
 - Відповідального громадянства.
 - На додаток, включити зміст та графічні образи, які представляють всі групи ідентичності, та виключити зміст та графічні образи, які демонструють упередженість щодо будь-яких груп ідентичності.

Вказівка

Міністерство може включити теми побудови миру у державні підручники або додаткові матеріали таким чином, щоб вчителі могли їх використовувати навіть за важких умов навчання та із невеликою підготовкою. Для отримання більш детальної інформації, дивіться: *Безпека, гнучкість та соціальна цілісність: Керівництво до навчальної програми* (PEIC, ЮНЕСКО-МІПО та ІВЕ, 2015).⁵⁹

Для випадків, коли існує можливість для інтенсивної місцевої мирної навчальної програми, яка потребує постійної та широкої підготовки та підтримки вчителів, вже існують матеріали, доступні онлайн, наприклад:

- *Вчимося Жити Разом: Освіта для цілей врегулювання конфліктів, Відповідальне громадянство, Права людини і Гуманітарні норми* (PEIC, 2013)⁶⁰
- *Міжорганізаційна Програма Освіти Миру: Навички для конструктивного життя. Комплект учбових матеріалів* (УВКБ ООН, ЮНЕСКО та ММПОНС, 2005)⁶¹
- ЮНІСЕФ та Міністерство Освіти Сьєрра-Леоне, *Назріваючі проблеми* (програма підготовки вчителів) (ЮНІСЕФ, 2008)⁶²

Впровадження мови навчання із врахуванням можливості виникнення конфлікту

Уникати програм та політики щодо мови навчання, які можуть спричиняти насильство проти уряду та/або школи.

- Створити комітет та провести дослідження зв'язку, якщо він існує, між державною політикою щодо мови навчання, конфліктом та нападами на освіту.⁶³
- Розглянути політику у світлі результатів моніторингу та аналізу, а також потреби у різноманітті учнів.
- Оцінити вплив політики різноманіття мов навчання на різні групи ідентичності, зокрема:
 - Навчання рідною мовою у молодших класах, та у старших класах, за необхідності;
 - Реалістичний підхід до мультилінгвального навчання для переміщених та місцевих спільнот, якщо мови навчання різні;
 - Децентралізована політика, коли політику визначають місцеві органи; та
 - Нова або покращена програма з вивчення другої мови для покращення можливостей працевлаштування.

Впровадження програм та політики із врахуванням можливості виникнення конфлікту з метою забезпечення неупередженого доступу до освіти⁶⁴

Нерівний доступ до освіти може спричинити тиск між групами, а також між громадянами та державою. Коли школи розглядаються як частини держави, на яку є скарги, вони можуть стати вразливими до нападів. Програми та політика з питань доступу до освіти, що враховують можливості виникнення конфлікту, мають на меті зменшити нерівномірність доступу до освіти та поширити рівний доступ до неї для всіх груп ідентичності.

- Проаналізувати зв'язок між доступом до освіти та конфліктом у конкретних ситуаціях.
- Впровадити прогресивний план, щоб рухатись до політики, яка б враховувала можливість виникнення конфлікту, та поширювала рівний доступ до різних рівнів освіти для різноманітних груп ідентичності.
- Знайти рішення для подолання адміністративної перешкоди для вступу, зокрема: невизнання попередньої освіти або неформальних програм; вимоги до попередніх шкільних записів; вимоги до свідоцтв про народження та виключення за віком.
- Подолати бар'єр оплати, наприклад, шляхом мінімізації/усунення шкільних відрахувань та зборів та/або впровадження стипендій або ситуативних грантів із фінансуванням.
- Впровадити процес підтвердження академічних успіхів, досягнутих студентами в іншій країні, наприклад, студенти-біженці або студенти, які повернулися додому після того, як були у статусі біженців.
- Створювати можливості для колективного та доступного навчання для всіх, включно із представниками груп мовних меншин, біженців, переміщених осіб та студентами із обмеженими можливостями.
- Усунути дискримінаційні практики щодо реєстрації, умов вступу та випуску, а також забезпечити визнання грантів та еквівалентності сертифікатів, здобутих у навчальних програмах для біженців.

Набір, відбір та переведення вчителів із урахуванням можливості виникнення конфлікту

Ким є вчитель, яким чином вчителів обирають та яку роль вони відіграють у спільноті - все це потенційно може спричинити конфлікт, та, можливо, напад. Для того, щоб уникнути такої проблеми, розгляньте наступні дії:

- Робити прогресивні кроки для забезпечення включення чоловіків та жінок з різних груп ідентичності до загального складу старших співробітників Міністерства, а також щоб колектив місцевих відділів Міністерства мав належний склад.
- За допомогою політики державного рівня встановити державні стандарти набору кадрів для сфери освіти із врахуванням можливості виникнення конфлікту:
 - Використовувати недискримінаційні описи вакансій та критерії відбору;
 - Створити комітет з відбору, до якого входитимуть представники різних соціальних груп;
 - Зробити критерії та процес відбору прозорим; та
 - Обирати вчителів та інших працівників сфери освіти, базуючись на описі вакансії та компетенціях із врахуванням можливості виникнення конфлікту;
- Реформувати державну політику із підготовки та перепідготовки вчителів для врахування в ній чутливих до конфлікту можливостей (дивіться блок нижче), педагогіки та навчальної програми, щоб їхні методи навчання не провокували ворожість.
- Здійснювати переводи вчителів чесним та прозорим шляхом рівнозначно до всіх регіонів, використовуючи схеми стимулювання для заповнення важких вакансій та приділяючи увагу знанню рідної мови, якщо вона використовується у навчанні.
- Створити та впроваджувати довготривалі справедливі системи набору кадрів та оплати.

Вказівка

Вчитель, який враховує можливість виникнення конфлікту:⁶⁵

- Розуміє конфлікт, ключові причини, динаміку та потребу у трансформації конфлікту.
- Знає, що право на освіту мають всі.
- Обізнаний(-на) у власній упередженості і тому, як його/її власні дії у сфері освіти можуть сприйматися різними групами ідентичності.
- Здатний до обговорення конфлікту із учнями;
- Здатний бачити зв'язок між доступом до якісної освіти та пом'якшенням конфлікту; та
- Здатний збирати та аналізувати інформацію різними шляхами, критично мислити та долати упередженість.

Вивчення випадку: Захист вчителів у Таїланді⁶⁶

Тривалі заворушення у південному Таїланді, спричинені ворожнечею етнічної меншини малайських мусульман проти уряду етнічної більшості тайських буддистів, набрали сили у 2004 році. Студенти, вчителі та школи піддавалися насильству, та між 2004 та 2011 роками заворушники спалювали та бомбили багато державних шкіл та постійно здійснювали насильство та вбивства по відношенню до вчителів.⁶⁷ У 2010 році провінційні відділи освіти південної частини країни створили численні політики з метою захисту шкіл від нападів та вчителів від вбивства. Ці політики включали:

- Збільшення у п'ять разів годин ісламського релігійного навчання у чотирьох провінціях, де проживає велика або домінуюча кількість етнічних малайських мусульман, а також зміна навчальних днів із п'яти до шести на тиждень з метою надання додаткових уроків;
- Вивчення англійської, малайської та місцевої мови мусульманських племен;
- Фінансування проектів, які будують відносини із місцевою спільнотою, зокрема, огороди на території школи;
- Перевід вчителів-тайських буддистів до міської смуги, де безпечніше, був підтриманий субсидіями для покриття додаткових витрат на дорогу до школи;
- Прийом на роботу більше ніж 3000 вчителів із місцевих спільнот для заміни вчителів, переведених до інших частин країни; та
- Вимоги до студентів навчатися вдома із вчителями місцевої спільноти, які відвідуватимуть їх там, коли доступ до школи обмежений.

Метою цієї політики було побудування відносин та довіри із місцевими спільнотами та заохочення їх до захисту вчителів, учнів та шкіл, разом з тим, дані щодо кількості нападів, яких вдалося уникнути за допомогою таких засобів, відсутні.

Затвердити політику фінансування із врахуванням можливості виникнення конфлікту

Скарги стосовно недостатньої кількості ресурсів або щодо їх несправедливого розподілу можуть спричиняти конфлікт, через який освіта може стати ціллю для нападу⁶⁸. Потрібно контролювати це питання на державному рівні, розглянувши наступні заходи:⁶⁹

- Більше фінансувати незабезпечені сфери;
- Впроваджувати прозору та підзвітну систему фінансування, наприклад, використовуючи огляд розподілу державних витрат, кількісний огляд державних витрат та аудит;⁷⁰
- Інформувати зацікавлені сторони стосовно плану розподілу ресурсів на освіту та щодо прогресу, який було досягнуто у впровадженні цих планів протягом тривалого часу; та/або
- Під час співробітництва із спонсорами, враховувати місцеве сприйняття спонсора або країни спонсора.

Український солдат сидить у шкільному класі, який було перетворено на казарму для солдатів, та чекає відправлення на лінію фронту у Лебединському, Україна.

© 2015 Andrew Burton/Getty Images

6. Систематизувати захист освіти

Що це означає?

«Систематизувати захист освіти» означає включити його до стандартних адміністративних та операційних процесів Міністерства, серед яких: аналіз сектору освіти, планування, формування програми, формування бюджету, моніторинг фінансування та оцінка. Це вимагає залучення людських та фінансових ресурсів.

Чому це важливо?

Інтеграція захисту освіти до адміністративних та операційних процесів забезпечує, що засоби захисту, відображені у цьому документі, будуть належним чином сплановані та забезпечені ресурсами на рівні системи.

Призначення працівників Міністерства для захисту освіти

- Призначити посадову особу державного рівня для очолення державного мультисекторального/міжорганізаційного наглядового комітету для захисту навчальних закладів від нападів та шкіл від використання у військових цілях.⁷¹ Особливо важливим є залучення до цієї роботи представників сил оборони та безпеки із самого початку.

- Призначити працівників Міністерства в якості координаторів захисту навчальних закладів на регіональному, районному та муніципальному рівнях.
- Врахувати захист навчальних закладів у описах вакансій управлінь Міністерства державного та регіонального рівня та механізмах підзвітності нагляду.
- Адаптувати описи вакансій та системи оцінювання для забезпечення відповідальності працівників освіти за програмні заходи із захисту.

Представляти інтереси Міністерства щодо захисту освіти в існуючих механізмах координації

Залучити членів комітету або інших посадових осіб, до наступного:

- Представляти інтереси Міністерства щодо захисту освіти шляхом участі в освітніх мережах, зокрема, Кластері Освіти або інших місцевих освітніх групах.
- Представляти інтереси Міністерства щодо захисту освіти на неосвітніх цільових комітетах, зокрема, з питань:
 - Національної безпеки та оборони;
 - Побудови миру;
 - Реагування у надзвичайних та кризових ситуаціях;
 - Протидії тероризму;
 - Зменшення ризиків стихійного лиха;
 - Управління державним будівництвом;
 - Військових;
 - Виборчих; та
 - Управління конфліктами.
- Проводити наради та обговорення із різноманітними зацікавленими сторонами із сфери освіти та з інших сфер з метою підвищення обізнаності про напади на освіту, використання шкіл у військових цілях та щодо потенційних рішень.
- Визначити можливості та кандидатів для партнерства у впровадженні державного плану із захисту освіти.
- Для країн, які погодили Декларацію про безпеку шкіл, визначити сфери співробітництва для впровадження Декларації, включно із *Вказівками щодо захисту шкіл та університетів від використання у військових цілях у ході збройних конфліктів*⁷² (Дивіться Додаток 1 та 2).
- Укласти Меморандум про Розуміння, в якому визначити, хто і що буде робити у ході заходів реагування на напади на навчальні заклади або використання шкіл у військових цілях, із зазначенням відповідних урядових органів або Міністерств (наприклад, Охорони здоров'я, Реагування у надзвичайних ситуаціях, Оборони та Охорони дитинства).

Як це зробити?

Примітка: Для заходів, пов'язаних із моніторингом та аналізом, у Розділі 1 цього Комплексу Дій містяться основні кроки у систематизації захисту освіти.

Вивчення випадку: Систематизація захисту шкіл у Південному Судані

MoEST спільно із Міністерством культури, молоді та спорту, та за підтримки Уряду Нідерландів та ЮНІСЕФ, організувало національну конференцію на тему місць навчання як мирних зон для 150 учасників зі всього Південного Судану, включно із молоддю. Результатом конференції стало погодження мінімальних стандартів для місць навчання та підписання Комюніке щодо Місць Навчання як Мирних Зон. Підписанням Комюніке MoEST висловило свою прихильність до вирішення ключових причин насильства, захисту учнів та просування мирних шляхів вирішення конфлікту. Навчальні програми, що просувають мир, впроваджуватимуться у всіх 10 штатах (однак, не був встановлений термін їх імплементації). Навчальні предмети із життєвих навичок та побудови миру були запущені у тестовому режимі у 48 центрах та будуть інтегровані до державної навчальної програми.⁷³

Вказівка

Щоб дізнатися більше про забезпечення безпеки, гнучкості та соціальної цілісності на кожній з 5 стадій процесу планування у секторі освіти, дивіться серію із 6 буклетів: *Безпека, гнучкість та соціальна цілісність: Керівництво для планувальників у секторі освіти* (PEIC, ЮНЕСКО-МІПО та IBE, 2015). Була опублікована паралельна серія буклетів щодо впровадження вищезазначеного до розробки навчальної програми та підготовки вчителів.⁷⁴

Розробка Плану Міністерства про захист освіти

Залучити членів комітету, або інших посадових осіб, до наступного:

- Написати керівництво для розробки плану із запобігання, пом'якшення наслідків та реагування на напади на навчальні заклади та використання шкіл у військових цілях.⁷⁵ Використовувати заходи, перелічені у цьому Комплексі Дій, в якості керівництва.
- Забезпечити технічну та фінансову підтримку посадовим особам регіонального рівня для розробки їхніх планів із захисту освіти, що враховують місцеву специфіку;
- Вимагати від підрозділів державного та регіонального рівня створення плану захисту освіти;
- Переглядати, перевіряти та підтримувати плани із захисту освіти протягом тривалого часу;
- У планах передбачити виділення фінансових ресурсів для проведення заходів із захисту освіти;
- Розглядати прогрес щодо виконання цілей плану у процесі щорічного розгляду питань Міністерства; та/або
- Інтегрувати питання щодо нападів на навчальні заклади та використання шкіл у військових цілях до планів, які мають відношення до цього, зокрема, з питань: безпеки шкіл, зменшення ризиків катастроф, побудови миру та протидії тероризму.

Вивчення випадку: Національна політика «Школи як Мирні Зони» у Непалі⁷⁶

У травні 2011 року Міністерство освіти Непалу затвердило Вказівки Національних Рамок щодо Шкіл як Мирних Зон та Керівні Принципи їх Впровадження 2068. Вказівки були першим важливим кроком на шляху імплементації заходів безпеки до національного законодавства. Нижче наведено уривок.

«Мета: Всі школи Непалу будуть мирними зонами.

Завдання:

1. Залишати школи вільними від військових заходів та інших видів насильства.
2. Залишати школи вільними від односторонньої політики та іншого втручання.
3. Залишати школи вільними від дискримінації, насильства, зневаги та експлуатації.»

Документ визначає заходи та умови для кожного з цих трьох завдань. Наприклад, нижче наведено уривок з переліку умов для Завдання 1.

Залишати школи вільними від військових заходів та інших видів насильства означає дотримання наступних умов:

- а Ніяких військових заходів у шкільних приміщеннях та на її території.
- б Ніякої присутності збройних груп або сторін конфлікту у шкільних приміщеннях.
- в Ніякого використання школи для будь-яких військових заходів.
- г Ніяких інцидентів викрадення учнів, вчителів, працівників та членів комітетів з управління школою, допуску/залучення до заходів збройних груп або сил, незаконного ув'язнення, катування або погроз з боку різних сторін.
- д Учні, вчителі, працівники та керівництво школи не повинні використовуватись озброєними сторонами конфлікту (так у тексті).
- е У приміщеннях та на прилеглих територіях школи не повинні проводитися тренування, військові заходи або заходи розвідки жодною групою або стороною конфлікту (так у тексті).
- є У приміщеннях та на прилеглих територіях школи не повинні заноситися ніякі види зброї або органічні та хімічні вибухові речовини, окрім як у цілях навчання (так у тексті).
- ж Без виключення, ніяких цілеспрямованих нападів, використання в якості живого щита, заподіяння фізичної шкоди школі та примусу (так у тексті).
- з Без виключення, ніякого насильства або заходів, що підбурюють до насильства, не повинно бути заподіяно у околицях школи та на прилеглий до неї території (так у тексті).
- і Підтримувати взаємну повагу між учнями та вчителями, які мають різні ідеології та світогляд (так у тексті)».

Зміцнення потенціалу працівників Міністерства

- Навчання працівників на всіх рівнях Міністерства на наступні теми щодо захисту:
 - Моніторинг та звітування про порушення прав дитини та прав людини;
 - Розробка планів заходів у надзвичайних ситуаціях для шкіл у випадках нападу або використання у військових цілях;
 - *Вказівки щодо захисту шкіл та університетів від використання у військових цілях у ході збройних конфліктів та Декларація про безпеку шкіл;*
 - Застосування Мінімальних стандартів INEE (Міжорганізаційної мережі з питань освіти в надзвичайних ситуаціях) для освіти в надзвичайних ситуаціях;⁷⁷
 - Методи психологічної та соціальної підтримки;
 - Альтернативні модальності надання освіти у випадках, коли школи зачинені;
 - Захист та сприяння здійсненню права на освіту;
 - Запобігання фізичному та сексуальному насильству та рекрутуванню до військових угруповань;
 - Як та до кого звертатися у випадку жорстокого поведіння та процедури реагування з чіткими термінами;
 - Системи раннього сповіщення (офіційні та неофіційні, зокрема, телефони або системи комунікації шляхом текстових повідомлень);
 - Перша допомога;
 - Евакуація школи;
 - Безпека школи (дивитися вивчення випадку нижче); та
 - Супроводження вчителів та учнів до та зі школи, тощо.

Вивчення випадку: Систематизація захисту шкіл у Пакистані⁷⁸

Ініціатива з безпеки шкіл була організована у березні 2015 року за підтримки Уряду Пакистану та Гордона Брауна, Спеціального посла ООН з питань освіти. Метою Ініціативи було забезпечення технічної та фінансової підтримки заходам із захисту освіти державного та регіонального рівня. Ініціатива підготувала план з 15 пунктів, який підкреслював найкращі практики із захисту освітніх установ від нападів у Пакистані, включно з втручанням на рівні спільнот, залученням батьків та зацікавлених сторін, зокрема, релігійних лідерів; втручанням на рівні школи; а також можливими додатковими кроками для зон із високим рівнем загрози. Окрім посилення інфраструктури школи, цей план пропонує вказівки, які можуть бути використані для створення специфічних для окремої ситуації заходів реагування на загрозу нападу. Наприклад, він закликає до:

- Проведення підготовки працівників у якості охоронців школи;
- Плани дій для навчальних закладів у надзвичайних ситуаціях, включно з системою швидкого реагування;
- Протокол безпечного транспортування;
- Покращення комунікації; та
- Забезпечення окремого, додаткового фінансування безпеки для запобігання зниженню її якості в освітніх установах.

Визначення вартості та фінансування програм та політик із захисту освіти

- Визначити та оцінити вартість заходів, які обрало Міністерство, таких як ті, що перелічені у цьому Комплексі Дій.
- Оцінити вартість програм заходів із захисту для різних сценаріїв конфлікту; наприклад, якщо конфлікт виникає у одному регіоні та багато вчителів стали жертвами нападів, або якщо вибори, призначені на цей рік, підвищують ризики для шкіл, які використовуються у якості дільниць для голосування.
- Ставити у пріоритет та упорядкувати програми відповідно до їх доступності, застосовності та відповідності до встановлених у місцевості завдань щодо захисту освіти.
- Починати із заходів, які можуть бути застосованими сьогодні та створити прогресивні довгострокові плани.
- Призначити ресурси для програм із захисту освіти від нападів та шкіл від використання у військових цілях із бюджету сектору освіти.
- Якщо були визначені прогалини у фінансуванні, співпрацювати із місцевими відповідальними за освіту особами для мобілізації фінансування програм із захисту навчальних закладів від нападів та запобігання використанню шкіл у військових цілях.

7. Виступати за підтримку

Що це означає?

Попередні розділи цього документу сфокусовані на заходах, які можуть проводити міністерства, відповідальні за освіту. У цьому останньому розділі ми сфокусувалися на тих заходах, про проведення яких на підтримку захисту навчальних закладів від нападів та використання шкіл у військових цілях Міністерство може попросити інші зацікавлені сторони (правові, військові або політичні).

Мобілізація зусиль - це цілеспрямований процес із впливу на тих, хто приймає рішення, зацікавлені сторони та відповідну аудиторію для підтримки та впровадження конкретних заходів.⁷⁹

Якісна мобілізація зусиль включає:

- Знання своєї цільової аудиторії та її інтересів;
- Визначення, з чим саме ви звертаєтесь («прохання»);
- Створення декількох ключових повідомлень, які базуються на доказах важливості питання; та
- Озвучення того, які переваги матиме також слухач, якщо виконає «прохання».

Чому це важливо?

Захист освіти залучає багато учасників, зокрема, з правової сфери, військової та політичної. Посадові особи Міністерства мають знати, як виступати за захист інтересів та чого просити від цих інших учасників для того, щоб створити умови для захисту освіти. Кожна стратегія Міністерства щодо мобілізації зусиль буде унікальною, в залежності від рівня доступних ресурсів для таких заходів та актуальної ситуації. Нижче наведено приблизний список «прохань» для трьох секторів: правового, військового та політичного.

Як це зробити?

Виступати перед органами влади та законодавцями для отримання правового захисту освіти

Законодавча база знаходиться у серці підходу до освіти, що базується на праві. Це забезпечує структуру підзвітності для політики та програм, які мають на меті захищати освіту. Право, яке захищає освіту, перетинається із багатьма іншими сферами міжнародного та державного права, зокрема, правами дитини, правами людини, кримінальним правом та трудовим правом (дивіться Додаток 3 із деякими положеннями застосовного міжнародного права).

- Виступати перед законодавцями та відповідними органами державної влади для перегляду - та реформування за необхідності - національної правової бази (закони, положення, директиви, постанови) з метою:⁸⁰
 - Криміналізувати низку порушень міжнародного права, якими є напади на навчальні заклади;
 - На рівні національного законодавства визнати школи та навчальний простір зонами миру або зонами, вільними від конфлікту;
 - Забезпечити захищений статус учням, вчителям, працівникам освіти та школам;
 - Надати роз'яснення правових норм стосовно присутності захисників (наприклад, збройної охорони) у школах та освітніх установах; та
 - Ратифікувати, якщо це ще не зроблено, Міжнародну Конвенцію про економічні, соціальні та культурні права, у якій закріплено право на освіту, а також факультативні протоколи до Конвенції про права дитини.⁸¹
- Та:
 - Розглянути створення чітких положень про захист освітніх установ від використання у військових цілях, бажано законом, спираючись, наприклад, на елементи, що містяться у *Вказівках щодо захисту шкіл та університетів від використання у військових цілях у ході збройних конфліктів*, особливо, якщо країна погодила Декларацію про безпеку шкіл.

Резолюції Ради Безпеки про захист шкіл від використання у військових цілях

Прийнята у березні 2014 року, Резолюція Ради Безпеки 2143 заохочує всіх держав-членів «розглянути конкретні заходи щодо зупинення використання шкіл у військових цілях збройними силами та недержавними збройними угрупованнями всупереч всім застосовним положенням міжнародного права». Генеральний секретар ООН заявляє: «Я задоволений, що резолюція, представлена вам сьогодні на розгляд, прагне заохочувати розробку добровільних вказівок для запобігання використанню шкіл у військових цілях у зонах конфлікту. Я закликаю Держави-члени взяти на себе зобов'язання щодо забезпечення кращого захисту для цих установ, які мають виключне значення, всіма сторонами у зонах конфлікту.» Рада Безпеки повторює свій заклик у Резолюції 2225 (2015) шляхом заохочення країн-членів дійсно «впроваджувати конкретні заходи для зупинення такого використання шкіл збройними силами та збройними угрупованнями.»⁸²

Вказівка

Щоб дізнатися більше щодо міжнародного правового захисту права на освіту, як права людини, а також освіти у більш широкому сенсі в ситуаціях небезпеки та збройного конфлікту, дивіться *Захист освіти в умовах небезпеки та збройного конфлікту: Довідник з міжнародного права* (PEIC та Британський інститут міжнародного та порівняльного права (BIICL), без дати).

- Виступати перед фахівцями з права, які працюють у пов'язаних сферах, для ознайомлення їх із матеріалами «Захист освіти в умовах небезпеки та збройного конфлікту: Довідник з міжнародного права» (із оновленнями) та із *Вказівками щодо захисту шкіл та університетів від використання у військових цілях у ході збройних конфліктів*.
- Виступати перед установами правосуддя для забезпечення відповідальності винних у нападах шляхом, наприклад:⁸³
 - Систематичних незалежних розслідувань низки порушень, якими є напади на освіту, а також вбивств вчителів і працівників освітніх установ.
 - Публікації звітів розслідувань;
 - Переслідування та покарання винних у нападах на освіту у відповідності до міжнародного права та стандартів; та
 - Включення нападів на навчальні заклади до механізмів правосуддя перехідного періоду, зокрема, на розгляд комісій щодо встановлення істини і примирення, місій із встановлення фактів та до всіх етапів процесу судочинства.

Виступати перед військовими партнерами уряду для забезпечення захисту освіти

Дії збройних сил можуть прямо або ненавмисно перешкоджати - або порушувати - право на освіту. Зокрема, коли збройні сили використовують школи, вони ставлять будівлі під більшу загрозу нападу, що загрожує безпеці учнів і вчителів, та може позбавити батьків бажання відправляти своїх дітей до школи. Міністерства можуть виступати перед посадовими особами військового сектору для проведення заходів із захисту освіти, перелічених нижче:

- Виступати перед збройними силами та, де це доречно, перед недержавними збройними угрупованнями для:⁸⁴
 - Впровадження *Вказівок щодо захисту шкіл та університетів від використання у військових цілях у ході збройних конфліктів* до військових інструкцій, правил застосування військових сил, оперативних наказів та інших форм військової доктрини;
 - Надання зрозумілих наказів по командному ланцюжку щодо заборони нападів на освітні установи та обмеження використання шкіл у військових цілях;
 - Застосування негайних коригуючих або дисциплінарних заходів, де це доречно, проти військ, які протиправно здійснили напади або використовують школи;
 - Включення до підготовки сил безпеки, поліції та військових сил положень міжнародного гуманітарного права та права людини з метою обмеження порушень;
 - Створення зрозумілих публічних заяв щодо заборони нападів на освіту та обмеження використання шкіл у військових цілях;
 - Ніколи цілеспрямовано не направляти напади проти цивільних, зокрема, учнів/студентів, вчителів або інших працівників освітніх установ; та
 - Ніколи цілеспрямовано не нападати на будівлі, призначені для освітніх цілей, які не були перетворені на військові об'єкти. Вказівка 4 *Вказівок* заохочує сторони збройного конфлікту шукати альтернативні методи здійснення нападів на школи та університети, які використовуються у військових цілях.⁸⁵

Вивчення випадку: Координація Міністерства освіти з іншими Міністерствами з метою захисту освіти у Колумбії⁸⁶

З 2008 року Міністерство освіти Колумбії сфокусувалося на заходах щодо створення стратегічних альянсів із міжнародними агентствами, національними та міжнародними неурядовими організаціями та іншими органами влади для посилення можливостей різних зацікавлених учасників, секретаріатів освіти, шкіл та спільнот у підготовці до надзвичайних ситуацій, реагуванні на них та відновленні від їх наслідків, включно з комплексними кризами, зокрема, під час тривалих збройних конфліктів. Міністерство зробило декілька кроків для координації питання захисту освіти, наприклад:

- Міністерство освіти (MEN) спільно із Міністерством оборони, Підрозділом Державного Управління Ризиками та Міністерством внутрішніх справ, впровадило систему координації для захисту шкіл під час збройного конфлікту;
- MEN приймало участь у низці внутрішніх та двосторонніх нарад із Міністерством Оборони щодо обмеження або повного припинення використання шкіл у військових цілях;
- MEN є співголовою міжсекторальної комісії із запобігання вербуванню та використанню дітей та підлітків нелегальними збройними угрупованнями, і співпрацює із Департаментом комплексних заходів; та
- Спільно з MEN, Державна Рада з питань освіти підготувала міжсекторальну політику стосовно рекомендацій у надзвичайних ситуаціях для захисту освіти від наслідків збройного конфлікту.

Питання стосовно виступів за обмеження використання шкіл у військових цілях сторонами конфлікту

- Обізнаність щодо руйнівних наслідків використання шкіл у військових цілях часто є обмеженою, тому командирами це вважається менш важливим, ніж негайна військова перевага такого використання. Збройні сили та збройні угруповання, можливо, потребують більшої інформації, перш ніж будуть обговорюватися будь-які заходи із запобігання та вирішення. Працівники Міністерства можуть відіграти роль у такому поширенні інформації, де це доречно та безпечно (Дивіться блок на сторінці 25), або у співробітництві із спеціалізованими органами. Для отримання рекомендацій дивіться GCPEA, *Уроки війни 2015*⁸⁷.

Виступати перед органами влади для отримання правового захисту освіти

Державні установи неосвітньої галузі можуть бути сильними помічниками у створенні сприятливих для захисту освіти умов. Працівники Міністерства можуть впливати на урядові органи неосвітньої галузі, зокрема, Адміністрацію Президента або Прем'єр-Міністра, Міністерство закордонних справ та відповідні спеціалізовані комісії (наприклад, виборча комісія), для отримання підтримки у захисті освіти шляхом проведення заходів, зокрема тих, що наведені нижче.

- Виступати перед відповідними урядовими установами для того, щоб:
 - Висловити широку політичну підтримку захисту освіти та обмеженню використання шкіл у військових цілях;
 - Спільно вирішити, якщо це ще не зроблено, погодити Декларацію про безпеку шкіл на національному рівні, таким чином беручи на себе конкретні зобов'язання захищати та забезпечувати безперервність освітнього процесу під час збройного конфлікту, зокрема, погоджуючи та використовуючи *Вказівки із захисту шкіл та університетів від використання у військових цілях під час збройного конфлікту*;

- Впровадити *Вказівки* у відповідне національне законодавство та організаційні основи;
 - Збільшити фінансування політики та програм, які захищають освіту від нападів та школи від використання у військових цілях.
 - Модифікувати відповідні положення політики в інших сферах - зокрема, тих які мають відношення до виборчих дільниць, політичних кампаній, зменшення ризиків стихійного лиха, підготовки до надзвичайних ситуацій - для поширення концепції навчального закладу, як зони, вільної від конфлікту, та захисту освіти; та
 - Забезпечити, де це доречно, що кожна пост-конфліктна угода включатиме питання стосовно нападів на освіту, а також міжнародні правові норми захисту освіти.
- Виступати перед урядом з метою забезпечення невикористання будівель освітніх установ, їх працівників та учнів для виборчих та політичних заходів, якщо це ставить школу, її працівників або учнів під загрозу.⁸⁸ Просити відповідні урядові органи, зокрема, виборчу комісію:
- Оцінити (або щоб оцінила партнерська організація, яка має таку можливість) загрозу для навчального закладу під час виборів;
 - Координувати з освітянами поширення інформації стосовно нападів на навчальні заклади під час виборів з метою вивчення характеру та обсягу проблеми;
 - Визначити та використовувати в якості виборчих дільниць інші місця, а не школи;
 - Обмежити або звільнити вчителів та інших працівників освіти від ролі та обов'язків у виборчому процесі; та
 - Координувати спостерігачів, поліцію, персонал реагування у надзвичайних ситуаціях та інших учасників, які можуть брати участь у механізмі реагування для захисту вчителів та школи, якщо повідомлено про порушення під час виборів.

Вивчення випадку: Захист вчителів під час виборів у Автономному Регіоні у Мусульманському Мінданао на Філіппінах⁸⁹

Як і в багатьох країнах, на Філіппінах голосування та школи тісно пов'язані. Працівники державної освіти були призначені членами Ради виборчих інспекторів, а школи були визначені місцями проведення виборів. Але у деяких зонах конфлікту, політичні та збройні групи здійснили напади на вчителів до, під час та після дня виборів.

На початку 2013 року Департамент освіти Автономного регіону у Мусульманському Мінданао погодив Постанову-меморандум 26, якою заснував Департамент мережі реагування з питань освіти та виборів (DERN). Для захисту вчителів DERN визначає три положення:

- 1) Протокол звітування щодо випадків нападів на вчителів;
- 2) Мережа правової допомоги для підтримки вчителів, які стали жертвами нападів; та
- 3) Дозвіл для вчителів на тимчасове переведення до інших шкіл, якщо вони бояться, що їм загрожує небезпека під час виборів у їхніх школах.

Питання безпеки та етики щодо обмеження використання шкіл у політичних цілях

Існують декілька питань щодо обмеження використання шкіл у політичних цілях:

- Визначення терміну «використання у політичних цілях», а також заходів, що підпадають під цю категорію, може бути складним. Цей процес має бути реалізований локально шляхом процесу всебічних та колегіальних переговорів, з метою уникнення посилення напруги у місцевості; та
- Не всі заходи використання у політичних цілях спричиняють загрозу для освіти. Зважаючи на це, повинна бути обговорена політика, що спрямована на створення шкіл як зон, «вільних від політики», та визначає, які саме заходи будуть заборонені у конкретній ситуації. Це обговорення має відбуватися шляхом, схожим на процес переговорів стосовно Кодексу поведінки у школах як зонах миру. Підсумовуючи, основна увага політики має приділятися мінімізації негативного впливу політичних заходів на права дитини, зокрема, на право на освіту.

Бойовики Хуті перевіряють будівлю школи, знищену авіаударами коаліції Саудівської Аравії в місті Ярім, Ібб, Ємен, 23 квітня 2015 року.

© 2015 Adeil Al-Sharee/Anadolu Agency/Getty Images

ДОДАТОК 1: ВКАЗІВКИ ІЗ ЗАХИСТУ ШКІЛ ТА УНІВЕРСИТЕТІВ ВІД ВИКОРИСТАННЯ У ВІЙСЬКОВИХ ЦІЛЯХ У ХОДІ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ⁹⁰

Вказівки щодо захисту шкіл та університетів від використання у військових цілях у ході збройних конфліктів були розроблені шляхом процесу консультацій протягом декількох років із державами, органами ООН та неурядовими організаціями з метою забезпечення кращого захисту шкіл та університетів від використання у військових цілях. Вони надають конкретні інструкції державним та недержавним військовим угрупованням для планування та виконання військових операцій. Вони також можуть використовуватись у якості інструменту для організації з моніторингу, створення програм та адвокації, пов'язаних з поведінням у збройному конфлікті.

«Сторони збройних конфліктів наполегливо закликаються не використовувати школи та університети із будь-якою метою для підтримки військових цілей. Хоча загально визнано, що певні види використання не суперечать законам, що регулюють збройні конфлікти, всі сторони повинні намагатися уникати порушення безпеки та навчання учнів, використовуючи як керівництво для відповідальної практики наступне:

Вказівка 1: Школи та університети, що функціонують, не повинні використовуватися збройними силами сторін збройного конфлікту будь-яким чином для підтримки військових операцій.

(а) Цей принцип розповсюджується на школи та університети, які тимчасово зачинені після занять, у вихідні та святкові дні, та під час канікул.

(б) Сторони збройного конфлікту не повинні використовувати силу чи мотивувати адміністрацію освітніх закладів евакуювати школи та університети, щоб вони були доступні для використання для підтримки військових операцій.

Вказівка 2: Школи та університети, що були залишені або евакуйовані через небезпеку, яку становить збройний конфлікт, не повинні використовуватися силами сторін збройного конфлікту для будь-якої мети на підтримку військових операцій, за виключенням ситуацій, коли у них не має іншої життєздатної альтернативи, та тільки поки немає іншого вибору, окрім використання школи або університету, та не має іншого можливого методу отримання подібної військової переваги. Інші будівлі повинні розглядатися як кращі варіанти та матимуть перевагу перед школами та університетами для їхнього використання, навіть якщо вони не настільки зручно розташовані або сконструйовані, за виключенням випадків, коли такі будівлі спеціально захищені згідно із нормами Міжнародного Гуманітарного Права (наприклад, лікарні), та беручи до уваги, що сторони збройного конфлікту повинні завжди вживати всіх можливих заходів для захисту всіх цивільних об'єктів від нападів.

(а) Будь-яке подібне використання залишених або евакуйованих шкіл та університетів має тривати мінімально необхідний час.

(б) Воюючі сили сторін збройного конфлікту, що використовують залишені або евакуйовані школи та університети у військових операціях, повинні залишати керівництву освітніх установ можливість відновити їхню роботу, як тільки це буде можливо після того, як воюючі сили залишать їх, та за умови, що таке відновлення не ставитиме під загрозу безпеку учнів/студентів та працівників.

(в) Будь-які риси або ознаки мілітаризації або фортифікації повинні бути повністю прибрані після того, як воюючі сили залишили будівлі, а також повинні прикладатися всі зусилля для того, щоб якнайшвидше виправити всю шкоду, заподіяну інфраструктурі установи. Зокрема, вся зброя, амуніція та невикористані боєприпаси або пережитки війни повинні бути прибрані з місця.

Вказівка 3: Школи та університети забороняється руйнувати в якості заходу, направлено на те, щоб сили іншої сторони конфлікту не змогли використати їх у майбутньому. Школи та університети – будь то під час сесії, зачинені після занять або на час канікул, евакуйовані чи залишені – звичайно є цивільними об'єктами.

Вказівка 4: Якщо використання шкіл або університетів воюючими силами сторін збройного конфлікту у якості підтримки військових операцій, залежно від обставин, перетворюватиме їх на військові об'єкти для нападів, сторони збройного конфлікту повинні розглянути всі можливі альтернативні заходи перед здійсненням нападів на них, зокрема, якщо це дозволяють обставини, повідомлення ворога заздалегідь, що такий напад буде здійснено у разі продовження їхнього військового використання.

(а) Перш, ніж здійснити будь-який напад на школу, яка перетворилася на військовий об'єкт, сторони збройного конфлікту повинні врахувати той факт, що діти заслуговують на особливу повагу та захист. Ще одним важливим фактором є потенційний довготривалий негативний вплив на доступ спільноти до освіти в результаті пошкодження або руйнування школи.

(b) Використання школи або університету воюючими силами будь-якої сторони збройного конфлікту для підтримки військових операцій не повинно слугувати виправданням для іншої сторони продовжувати використовувати їх для підтримки своїх військових операцій у разі їх захоплення. Так швидко, як тільки це можливо, повинні бути прибрані будь-які риси або ознаки мілітаризації та фортифікації, а заклад має бути повернений цивільній владі для його використання у цілях навчання.

Вказівка 5: Збройні сили сторін у збройному конфлікті не повинні найматися для забезпечення захисту шкіл та університетів, окрім випадків, якщо альтернативні засоби надання необхідного захисту не доступні. Якщо це можливо, цивільні працівники, які пройшли належну підготовку, використовуються для забезпечення захисту шкіл та університетів. Якщо це необхідно, також має приділятися увага евакуації дітей, студентів та працівників у безпечніше місце.

(А) Якщо воюючі сили залучаються до захисту шкіл та університетів, потрібно уникати їхньої присутності на території або у будівлях, якщо це можливо, для того, щоб уникнути компрометації статусу цивільного об'єкту таких установ та порушення навчального середовища.

Вказівка 6: Всі сторони збройного конфлікту повинні, наскільки це можливо та прийнятно, впроваджувати ці Вказівки до, наприклад, їхньої доктрини, військових інструкцій, правил залучення військових сил, оперативних наказів та інших засобів поширення інформації, з метою заохочування відповідної практики на всіх рівнях командного ланцюжка. Сторони збройного конфлікту повинні визначити найбільш прийнятні методи для реалізації цього.

ДОДАТОК 2: ДЕКЛАРАЦІЯ ПРО БЕЗПЕКУ ШКІЛ⁹¹

Декларація про безпеку шкіл, розроблена шляхом консультацій держав під керівництвом Норвегії та Аргентини у Женеві протягом першої половини 2015 року, надає державам можливість висловити широку політичну підтримку захисту та продовженню освіти у збройному конфлікті, а також є інструментом, за допомогою якого держави можуть погодити та зобов'язатися імплементувати Вказівки із Захисту Шкіл та Університетів від Використання у Військових Цілях під Час Збройного Конфлікту. Декларацію було відкрито для погодження державами на Конференції з Безпеки Шкіл в Осло, 29 травня 2015 року.

«Вплив збройних конфліктів на освіту породжує низку нагальних гуманітарних проблем, проблем розвитку та більш широких соціальних проблем. У всьому світі школи та університети зазнають бомбардувань, обстрілів та підпалів. Дітей, студентів, вчителів та викладачів вбивають, травмують, викрадають або безпідставно затримують. Сторони збройних конфліктів використовують освітні установи, зокрема, у якості баз, казарм або центрів затримання. Такі дії завдають шкоду учням, студентам та педагогічному персоналу, позбавляють величезну кількість дітей та студентів їх права на освіту, таким чином руйнуючи фундамент, на якому громади будують своє майбутнє. У багатьох країнах збройні конфлікти продовжують руйнувати не тільки шкільну інфраструктуру, але й надії та прагнення цілих поколінь дітей.

Напади на освітні установи включають їх руйнування та насильство проти учнів, студентів та працівників освітньої галузі. Напад та загрози нападу можуть спричинити серйозну і довготривалу шкоду окремим особам та цілим спільнотам. Це може призвести до зниження доступу до освіти. Функціонування освітніх установ може бути припинене, а педагогічний склад та студенти волітимуть триматися подалі від загрози власній безпеці. Напади на школи та університети використовуються для розпалювання нетерпимості, породжують відчуження, стають основою для майбутньої гендерної дискримінації, створюючи перешкоди для навчання дівчат; вони увічнюють конфлікт між спільнотами, обмежують культурне розмаїття, позбавляють людей академічних свобод та прав на створення асоціацій. У місцях, де освітні установи використовуються у військових цілях, збільшується ризик вербування та використання дітей збройними сторонами, а також ризик зазнавання дітьми та молоддю сексуального насильства та експлуатації. І це, зокрема, може збільшити імовірність нападу на освітню установу.

На противагу цьому, освітня система може допомогти захистити дітей та молодь від смерті, травм та експлуатації; пропонуючи чіткий розклад та стабільність, вона може полегшити психологічний вплив збройного конфлікту та забезпечити доступ до інших життєво важливих послуг. Чутлива до конфлікту освіта дозволяє уникнути конфронтації та сприяє зміцненню миру. Освіта є основоположним елементом розвитку та повної реалізації прав і свобод людини. Ми зробимо все можливе, щоб освітні установи стали безпечними.

Ми вітаємо ініціативи окремих держав заохочувати і захищати право на освіту, а також сприяти продовженню освіти в ситуаціях збройного конфлікту. Продовження освіти може забезпечити людей життєво важливою інформацією про здоров'я, а також рекомендаціями про конкретні ризики в суспільствах, що знаходяться у стані збройного конфлікту.

Ми високо оцінюємо роботу Ради Безпеки ООН з питання становища дітей в умовах збройних конфліктів і визнаємо важливість механізму моніторингу та звітності щодо грубих порушень прав дітей в умовах збройного конфлікту. Ми підкреслюємо важливість резолюції Ради Безпеки 1998 (2011) і 2143 (2014), яка, зокрема, закликає всі сторони збройного конфлікту утримуватися від дій, які перешкоджають доступу дітей до освіти, а також закликає держави-члени розглянути конкретні заходи щодо обмеження використання шкіл збройними силами та озброєними недержавними формуваннями із порушенням застосованих норм міжнародного права.

Ми вітаємо розробку *Вказівок щодо захисту шкіл та університетів від використання у військових цілях у ході збройних конфліктів*. *Вказівки* не мають обов'язкової юридичної сили, вони є довільними керівними принципами, які не впливають на існуючі норми міжнародного права. Вони ґрунтуються на існуючому передовому досвіді і покликані забезпечити інструкції, що сприятимуть подальшому зниженню впливу збройних конфліктів на освіту. Ми вітаємо зусилля із розповсюдження цих керівних принципів і сприяння їх реалізації серед збройних сил, збройних угруповань та інших відповідних структур.

Ми підкреслюємо важливість, за будь-яких обставин, повної поваги до застосованих норм міжнародного права, зокрема, необхідності виконання відповідних зобов'язань, щоб покласти край безкарності.

Визнаючи право на освіту та роль освіти у розвитку взаєморозуміння, терпимості і дружби між усіма народами; сповнені рішучості поступово на практиці посилювати захист цивільних осіб, зокрема дітей та молоді, у збройних конфліктах; готові спільно працювати для забезпечення безпечних шкіл для всіх; ми схвалюємо *Вказівки із захисту шкіл та університетів від використання у військових цілях під час збройних конфліктів* і маємо на меті:

- Використовувати *Вказівки* і впроваджувати їх у внутрішню політику та робочі плани настільки, наскільки це буде можливо і доцільно;
- Докладати всіх зусиль на державному рівні для збору достовірних та відповідних даних щодо нападів на освітні установи, а також про жертв таких нападів та про використання шкіл та університетів у військових цілях у ході збройного конфлікту, в тому числі використовуючи існуючі механізми моніторингу та звітності; сприяти такому збору даних; та допомагати жертвам без будь-якої дискримінації;
- Розслідувати повідомлення щодо порушень належного державного та міжнародного права та, у відповідних випадках, належним чином переслідувати злочинців;
- Розвивати, приймати та просувати підхід до освіти «із врахуванням ризику» у міжнародних гуманітарних програмах і програмах розвитку, а також на національному рівні, де це доречно;
- Прагнути до забезпечення безперервності освітніх процесів під час збройних конфліктів, підтримки відновлення навчальних закладів і, якщо це можливо, забезпечити та сприяти міжнародному співробітництву та підтримці програм, спрямованих на запобігання або реагування на напади на навчальні заклади, в тому числі з метою реалізації цієї декларації;
- Підтримувати зусилля Ради Безпеки ООН з питань дітей у збройних конфліктах та Спеціального представника Генерального секретаря з питань дітей та збройних конфліктів, та інших відповідних органів, установ та агентств ООН; і
- Проводити зустрічі на регулярній основі, запрошуючи відповідні міжнародні організації та представників громадянського суспільства, щоб здійснювати перевірку впровадження цієї декларації та використання *Вказівок*.

ДОДАТОК 3: ВІДПОВІДНЕ МІЖНАРОДНЕ ПРАВО⁹²

Три галузі міжнародного права відповідають захисту освіти.

1.1 Міжнародне право прав людини (IHRL)

IHRL захищає права, якими наділені усі особи, не зважаючи на їхню расу, стать, мову, релігію, політичні або інші погляди, національне або соціальне походження, власність, народження або інший статус. Воно застосовується до кожної особи на території держави (а в деяких випадках поза її межами), включно з внутрішньо переміщеними особами та іноземцями (наприклад, біженцями) та завжди застосовується у всіх ситуаціях. Згідно до цього права, держави-сторони мають обов'язок поважати, захищати та забезпечувати право людини на освіту. Кожна держава у світі є суб'єктом цього права, якщо вона підписала хоча б одну з основних всесвітніх угод про права людини.

Багато міжнародних та регіональних угод затверджують право на освіту. Угодою, яку ратифікувала найбільша кількість держав⁹³ (194 держави, всі, за виключенням США), є Міжнародна Конвенція⁹⁴ про Права Дитини 1989 (CRC).

Конвенція про права дитини, Стаття 28

1. Держави-учасниці визнають право дитини на освіту, і з метою поступового досягнення здійснення цього права на підставі рівних можливостей вони, зокрема:

(а) вводять безкоштовну й обов'язкову початкову освіту;

(б) сприяють розвитку різних форм середньої освіти, як загальної, так і професійної, забезпечують її доступність для всіх дітей та вживають таких заходів, як введення безкоштовної освіти та надання у випадку необхідності фінансової допомоги;

(в) забезпечують доступність вищої освіти для всіх на підставі здібностей кожного за допомогою всіх необхідних засобів;

(г) забезпечують доступність інформації і матеріалів у галузі освіти й професійної підготовки для всіх дітей;

(д) вживають заходів для сприяння регулярному відвідуванню шкіл і зниженню кількості учнів, які залишили школу.

Конвенція про права дитини, Стаття 29

1. Держави-учасниці погоджуються щодо того, що освіта дитини має бути спрямована на:

(а) розвиток особистості, талантів, розумових і фізичних здібностей дитини в найповнішому обсязі;

(б) виховання поваги до прав людини та основних свобод, а також принципів, проголошених у Статуті Організації Об'єднаних Націй;

(в) виховання поваги до батьків дитини, її культурної самобутності, мови і цінностей, до національних цінностей країни, в якій дитина проживає, країни її походження та до цивілізацій, відмінних від її власної;

(г) підготовку дитини до свідомого життя у вільному суспільстві в дусі розуміння, миру, терпимості, рівноправності чоловіків і жінок та дружби між усіма народами, етнічними, національними і релігійними групами, а також особами з корінного населення;

Дивіться також Міжнародний Пакт про економічні, соціальні та культурні права (МПЕСКП), Стаття 13⁹⁵, який також затверджує право кожного на освіту - не тільки дітей - та всіх рівнів освіти. Міжнародний Пакт про економічні, соціальні та культурні права (МПЕСКП) був ратифікований 160 державами.

1.2 Міжнародне гуманітарне право (МГП):

МГП - це галузь права, яка регулює поведінку сторін у збройному конфлікті. Воно застосовується до всіх сторін конфлікту, включно із державами та недержавними збройними угрупованнями. МГП містить деякі специфічні положення щодо захисту освіти, навчальних закладів, цивільного населення, а також спеціальні положення із захисту дітей, але воно не затверджує «право на освіту» як таке.

1.3 Міжнародне кримінальне право (МКП):

МКП визначає обставини, які передбачають індивідуальну кримінальну відповідальність за його порушення. Воно прямо захищає власність освіти шляхом: криміналізації актів «цілеспрямованих нападів на будівлі, призначені для ... освіти ... та які не є військовими об'єктами»; захисту учнів/студентів та працівників освіти від неправомірного вбивства, катувань, сексуального насильства та від використання учнів в якості солдат; а також криміналізації переслідувань та підбурювань до геноциду.

Зв'язок між *Вказівками щодо захисту шкіл та університетів від використання у військових цілях у ході збройних конфліктів*, Декларацією про безпеку шкіл та Міжнародним правом

Вказівки самі собою не створюють правових зобов'язань, але є додатковими стосовно існуючих положень міжнародного права. Згідно з МГП школи та університети звичайно розглядаються як цивільні об'єкти, та цілеспрямований напад на школу або університет є військовим злочином. Цивільні об'єкти можуть, разом з тим, бути перетворені на військовий об'єкт, що зробить їх потенційно законною ціллю нападу сил супротивника. Використання у військових цілях може - але не обов'язково - перетворити школи та університети на військові об'єкти. У будь-який час всі сторони зобов'язані постійно піклуватися та впроваджувати всі можливі запобіжні заходи для захисту цивільних осіб та цивільних об'єктів від впливу нападів, та розглядати пропорційність потенційної військової переваги у порівнянні із впливом на цивільних осіб.

Основною метою *Вказівок* є захист проти загрози перетворення шкіл та університетів на військові об'єкти збройними силами шляхом використання у військових цілях та нараження їх на потенційно руйнівні наслідки нападів.

Більше того, згідно із нормами МГП, кожна сторона конфлікту повинна перемістити цивільне населення, що перебуває під її контролем, з районів проведення військових дій, наскільки це можливо. Таким чином, використання школи в якості військової бази, казарми або вогневої позиції одночасно з її використанням у якості навчального центру є неправомірним.

Декларація про безпеку шкіл також не створює правових зобов'язань. Вона є механізмом, за допомогою якого держави можуть брати на себе політичні зобов'язання зі схвалення та використання *Вказівок*. Декларація також включає додаткові зобов'язання для кращого захисту освіти у ситуації збройного конфлікту.

Перший день у школі у режимі підвищеної готовності, коли було відновлено роботу школи після довгої перерви, встановленої урядом Пакистану, після військового нападу на Державну Військову Школу у Пешаварі, 16 грудня 2014 року.

© 2014 Rana Sajid Hussain/Pacific Press/LightRocket via Getty Images

ПРИМІТКИ

¹ PEIC та BIICL, *Захист освіти в умовах небезпеки та збройного конфлікту: Довідник з міжнародного права* (PEIC та BIICL, 2012), 4. Короткий огляд доступний тут: http://www.biicl.org/documents/36_protecting_education_summary.pdf.

² Всесвітній Кластер Освіти, *Буклет 1: Резюме, Захист освіти у країнах, постраждалих від серії конфліктів* (Всесвітній Кластер Освіти, 2010), 10. Доступний тут: http://www.protectingeducation.org/sites/default/files/documents/cluster_booklet_1_-_overview.pdf.

³ ЮНЕСКО, *Всесвітній звіт з моніторингу «Освіта для всіх» 2015* (ЮНЕСКО, 2015), 266. Тридцять шість відсотків з 58 мільйонів дітей молодшого шкільного віку не відвідують школу, згідно із даними на 2012 рік. <http://en.unesco.org/gem-report/>.

⁴ GCPEA, *Напади на освіту 2014* (GCPEA, 2014), 8. Доступний тут: http://protectingeducation.org/sites/default/files/documents/eua_2014_full_0.pdf.

⁵ Там же. 14.

⁶ Там же. 8.

⁷ GCPEA, *Уроки Війни 2015* (GCPEA, 2015), 6. Доступний тут: http://protectingeducation.org/sites/default/files/documents/lessons_in_war_2015.pdf.

⁸ GCPEA, *Напади на освіту 2014* (GCPEA, 2014), 19-20. Доступний тут: http://protectingeducation.org/sites/default/files/documents/eua_2014_full_0.pdf.

⁹ GCPEA, *Уроки Війни 2015* (GCPEA, 2015), 35-39. Доступний тут: http://protectingeducation.org/sites/default/files/documents/lessons_in_war_2015.pdf.

¹⁰ До всіх семи категорій дій застосовується підхід із врахуванням статі. Для ознайомлення із підходами до створення освітньої політики та програм із врахуванням статі у ситуаціях конфлікту, дивіться: *Керівні інструкції щодо Освіти із Врахуванням Можливості Виникнення Конфлікту* (INEE, 2013) доступні за посиланням: http://s3.amazonaws.com/inee-assets/resources/INEE_GN_on_Conflict_Sensitive_Education.pdf

¹¹ Декларація про безпеку шкіл надає державам можливість висловити широкі політичну підтримку захисту та продовженню освіти у збройному конфлікті, а також є інструментом, за допомогою якого держави можуть погодити та зобов'язатися імплементувати *Вказівки із Захисту Шкіл та Університетів від Використання у Військових Цілях під Час Збройних Конфліктів*. Дивіться: Додаток II

¹² *Вказівки із Захисту Шкіл та Університетів від Використання у Військових Цілях під Час Збройних Конфліктів* містять конкретні інструкції для держав та недержавних збройних угруповань для планування та виконання військових операцій з метою кращого захисту шкіл та університетів від використання збройними групами у військових цілях. Дивіться: Додаток I.

¹³ Глобальна Коаліція на Захист Навчальних Закладів від Нападів визначає напади на навчальні заклади як будь-яке навмисне застосування або загрозу застосування сили - з політичних, військових, ідеологічних, сектантських, етнічних, релігійних або кримінальних причин - проти студентів, вчителів та освітніх установ.

¹⁴ Глобальна Коаліція на Захист Навчальних Закладів від Нападів визначає «використання у військових цілях» як широкий спектр заходів, до яких сторона збройного конфлікту може залучити фізичний простір освітньої установи, тимчасово або на постійній основі. Дивіться: GCPEA, *Уроки Війни 2015* (GCPEA, 2015). Нью-Йорк: GCPEA. Доступний тут: http://protectingeducation.org/sites/default/files/documents/lessons_in_war_2015.pdf.

¹⁵ Перелік питань адаптований PEIC, ЮНЕСКО-МІПО та МБО, *Безпека, витривалість та соціальна цілісність: Довідник для планувальників у секторі освіти: Буклет 2: Аналіз: Де ми зараз? 4 та 11; та Буклет 6: Моніторинг та оцінка: Як ми дізнаємося, що ми зробили?* (PEIC, ЮНЕСКО-МІПО та МБО, 2015). Всі буклети доступні за посиланням: <http://education4resilience.iiep.unesco.org/en/planning>.

¹⁶ Поняття «працівники освіти» включає вчителів, посадових осіб в галузі освіти, адміністраторів, допоміжний персонал всіх видів та членів профспілки вчителів. Визначення понять від GCPEA, *Захист працівників освіти від цілеспрямованих нападів у країнах, постраждалих від конфлікту*, (GCPEA, 2014), 7. Доступні тут: http://protectingeducation.org/sites/default/files/documents/protecting_education_personnel.pdf.

¹⁷ «Витривалість» визначається як здатність спільноти або суспільства запобігати, відстоювати та відновлюватися від тиску та шоків (заподіяних людьми або природою). Дивіться: ЮНІСЕФ. (2014). *Знання, Відношення та Навички у Побудові Миру: Аналітичний огляд та Рекомендації*. Нью-Йорк: ЮНІСЕФ.

¹⁸ Для детальшого роз'яснення Механізму Моніторингу та Звітування ООН (ММЗ ООН) дивіться розділ, присвячений ММЗ ООН на сторінці 12 цього звіту.

¹⁹ Діагностика сектору освіти дозволяє тим, хто приймає державні рішення, визначити міцні та слабкі сторони системи, здійснювати моніторинг прогресу, якого було досягнуто, а також визначити найкращі шляхи політики у сфері освіти. Дивіться: https://www.iipe-poledakar.org/sites/default/files/fields/publication_files/edu_sector_analysis_guide_v1_en_low_def_final.pdf.

²⁰ Інформаційна система управління освітою створена для керування інформацією щодо системи освіти. ІСУО є сховищем збору, обробки, аналізу та звітування даних стосовно освітньої інформації, зокрема, про школи, учнів, вчителів та персонал. Інформація ІСУО використовується Міністерствами освіти, неурядовими організаціями, дослідниками, спонсорами та іншими зацікавленими особами в галузі освіти для створення індикаторів для контролю роботи освітньої системи та керування поширенням та розподілом освітніх ресурсів та послуг. ІСУО є ключовою вимогою до урядів у моніторингу та оцінці їхніх здобутків у сфері Освіти у всіх напрямках. Платформа під назвою OpenEMIS була розроблена ЮНЕСКО та є безкоштовною системою, доступною для всіх країн-членів. Дивіться: <https://www.openemis.org/> Дивіться також: <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001323/132306e.pdf>.

²¹ Для ознайомлення із детальними інструкціями щодо моніторингу та оцінки шкільної безпеки, витривалості та соціальної цілісності, зокрема, варіантів переліків факторів - дивіться: <http://education4resilience.iiep.unesco.org/en/node/113>.

- ²² Створений у 2007 році міжорганізаційним Постійним Комітетом як частина кластерного підходу, Кластер Освіти є відкритим форумом, який зібрав разом неурядові організації, установи ООН, дослідників та інших партнерів - на глобальному, національному та регіональному рівнях - з метою координації рівного надання освіти для населення, що страждає від гуманітарної кризи. За більш детальною інформацією дивіться: <http://educationcluster.net>.
- ²³ Подібно до вищезазначеного, Кластер Захисту координує реагування суб'єктів гуманітарної галузі, галузі прав людини та розвитку на питання захисту у складних надзвичайних ситуаціях та природничих катастрофах. Для більш детальної інформації, звертайтеся до: <http://www.globalprotectioncluster.org/en/about-us/who-we-are.html>.
- ²⁴ Для більш детальної інформації стосовно методології вибірки та консультацій, дивіться РЕІС, ЮНЕСКО-МІПО та МБО, *Безпека, витривалість та соціальна цілісність: Довідник для планувальників у секторі освіти. Буклет 2: Аналіз: Де ми зараз?* (РЕІС, ЮНЕСКО-МІПО та МБО, 2015), 12, 13 та 19. Всі буклети доступні за посиланням: <http://education4resilience.iiep.unesco.org/en/planning>.
- ²⁵ Для більш детальної інформації щодо збору даних для швидкої оцінки потреб освіти у ситуаціях конфлікту, дивіться АМР США, *Довідник з Швидкої Оцінки Потреб: Для освіти у країнах, які страждають від кризи та конфліктів* (АМР США, 2014), 17-19. Доступний за посиланням: <https://www.usaid.gov/what-we-do/education/educating-children-and-youth-crisis-and-conflict-situations/Rapid-Needs-Assessment-Guide-Education>.
- ²⁶ «Розбіжності» є елементами, які викликають напруження між групами, зокрема, системи та установи; відношення та дії; цінності та інтереси; досвід; або символи та обставини. Адаптовано з: Anderson, M. *Do No Harm: How Aid Can Support War or Peace* (Lynne Rienner Publishers: Boulder, 1999), 31-35.
- ²⁷ Мова у цьому розділі має відношення скоріше до груп, ніж до окремих осіб, тому що мається на увазі, що Міністерство, скоріше за все, проводитиме аналіз на макрорівні.
- ²⁸ «Спільні риси» є елементами, які об'єднують групи, зокрема, системи та установи; відношення та дії; цінності та інтереси; досвід; або символи та обставини. Адаптовано з: Anderson, M. *Do No Harm: How Aid Can Support War or Peace* (Lynne Rienner Publishers: Boulder, 1999), 31-35.
- ²⁹ Федеральне Міністерство Освіти Ефіопії, *Програма Розвитку Сектору Освіти IV 2010-2015* (МоЕ Ефіопії, 2010), 83-85, станом на 18 лютого 2015 року за посиланням: <http://www.globalpartnership.org/content/ethiopia-education-sector-development-program-iv-2010-2015>.
- ³⁰ Інтерв'ю з Естер Акуму (Esther Akumu), Директором Девелопмент Партнерз (Development Partners), МоЕСТ Південного Судану, від 16 квітня 2015 року.
- ³¹ Аналіз ризиків досліджує потенційну небезпеку(-ки) заходів з метою запобігання, зменшення або реагування у ситуації такої небезпеки. В процесі аналізу ризиків досліджуються такі питання: Що може піти не так? Яка вірогідність того, що щось піде не так? Якщо щось піде не так, який це матиме вплив на людей, систему моніторингу та на освіту?
- ³² Додаткові інструкції щодо того, як впровадити безпечну та конфіденційну систему моніторингу, можна знайти на веб-сайті ММЗ ООН: http://www.mrmtools.org/mrm/1095_1122.htm.
- ³³ Перелік міститься в публікації РЕІС, ЮНЕСКО-МІПО та МБО, *Безпека, витривалість та соціальна цілісність: Довідник для планувальників у секторі освіти. Буклет 2: Аналіз: Де ми зараз?* (РЕІС та ЮНЕСКО-МІПО та МБО, 2015), 5-6. Всі буклети доступні за посиланням: <http://education4resilience.iiep.unesco.org/en/planning>.
- ³⁴ Білал Ал Гамайда (Bilal Al Hamaydah), Джо Келсі (Jo Kelsey) та Ферран Лловерас (Ferran Lloveras), *Палестина: Уроки Програми ЮНЕСКО із зменшення ризиків кризи-стихійного лиха у Газі* (ЮНЕСКО, МІПО та РЕІС, 2015) у доступі за посиланням: <http://education4resilience.iiep.unesco.org/en/node/959>. Інтерв'ю з Білал Ал Гамайда від 22 червня 2015 року.
- ³⁵ За більш детальним роз'ясненням та прикладами стосовно імплементації Програми ЮНЕСКО із зменшення ризиків кризи-стихійного лиха, дивіться вивчення випадку на сторінці 24 цього звіту.
- ³⁶ Дивіться: GCPEA, *Питання та відповіді стосовно Вказівок щодо захисту шкіл та університетів від використання у військових цілях у ході збройних конфліктів* (GCPEA, 2015), 14. У доступі за посиланням: http://www.protectingeducation.org/sites/default/files/documents/questions_and_answers.pdf.
- ³⁷ Адаптовано із списку РЕІС, ЮНЕСКО та МБО, *Безпека, витривалість та соціальна цілісність: Довідник для планувальників у секторі освіти. Буклет 2: Аналіз: Де ми зараз?* (2015), 5-6. Всі буклети доступні за посиланням: <http://education4resilience.iiep.unesco.org/en/planning>. За додатковою інформацією дивіться GCPEA, *Дослідження Програмних Заходів на Місцях для Захисту Навчальних Закладів від Нападів* (2011), 11. Доступні тут: <http://www.protectingeducation.org/promoting-programmatic-measures-prevention-and-protection>.
- ³⁸ Цей список адаптовано з ЮНЕСКО та інші, *Безпека Загальноосвітньої Школи* (березень 2013), 4. Взятє 2 червня 2015 року з http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/SC/pdf/Comprehensive_school_safety.pdf.
- ³⁹ У доступі за посиланням: <http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/8b796b004970c0199a7ada336b93d75f/DisERHandbook.pdf?MOD=AJPERES>.
- ⁴⁰ Уряд Пенджабу (так у тексті), Міністерство внутрішніх справ NO.SO (IS-II) 3-3/09/2014, видано у Лахорі, 16 грудня 2014 року, як вказується у «Весь світ йде до школи», *Ініціатива з Безпеки Шкіл: Захист Права на Освіту у Пакистані* («Весь світ йде до школи») та Глобальна бізнес коаліція з питань освіти, (2015), 9. Доступні тут: http://b.3cdn.net/awas/17f0a8f0c750d6704c_mlbgrn5qs.pdf.
- ⁴¹ У доступі за посиланням: http://protectingeducation.org/sites/default/files/documents/protecting_education_personnel.pdf.
- ⁴² Дані, представлені у квітні 2013 року Міністерством Освіти, з використанням даних від Міністерства Праці, оброблених у Президентській Програмі з Прав Людини та Міжнародного Гуманітарного Права; як вказано у GCPEA, *Напади на освіту 2014* (GCPEA, 2014), 126. Публікація доступна за посиланням: http://protectingeducation.org/sites/default/files/documents/eua_2014_full_0.pdf.
- ⁴³ Приклади постанов Міністерства Державної Освіти Республіки Колумбія стосовно захисту вчителів дивіться в Резолюції 1240 від 3 березня 2010 року; в Резолюції 3900 від 12 травня 2011 року; в Постанові 1628 від 31 липня 2012 року.
- ⁴⁴ Mario Novelli, *“Colombia’s Classroom Wars: Political Violence Against Education Sector Trade Unions”* (Education International, 2009), 23-27; Республіка Колумбія, *Звіт трудового права* (2011), 27. Доступні тут: http://download.ei-ie.org/Docs/WebDepot/EI_ColombiaStudy_eng_final_web.pdf.
- ⁴⁵ Там же.

- ⁴⁶ Центр розвитку освіти Сомалі (EDC). *Програма інтерактивного радіо навчання Сомалі* (EDC, 2011). Взяте 1 червня 2015 року з: <http://idd.edc.org/sites/idd.edc.org/files/EDC%20Education%20in%20Fragility%20Series-Somalia%20SIRIP.pdf>. Інтерв'ю з Сарою Ногуйєра-Санса (Sarah Noguiera-Sanca), EDC, 2 червня 2015 року.
- ⁴⁷ «Весь світ йде до школи», 2014, *Ініціатива з Безпеки Шкіл: Захист права на освіту у Нігерії*. Доступний тут: http://b.3cdn.net/awas/b677a93ebf1c8cf36b_1wm6b3w6i.pdf. Щоб дізнатися більше про «Ініціативу з Безпеки Шкіл», дивіться: <http://lcn.pascalobservatory.org/pascal-now/blogentry/associate-features/introducing-safe-schools-initiative-ssi-nigeria>.
- ⁴⁸ Дивіться: http://protectingeducation.org/sites/default/files/documents/eua_2014_country_profiles_nigeria.pdf.
- ⁴⁹ Для прикладу, дивіться вивчення випадку на Філіппінах у документі GCPEA, *Захист Працівників Освіти від Цілеспрямованих Нападів у Країнах, Охоплених Конфліктом* (GCPEA, 2014), 41.
- ⁵⁰ Для прикладу державної грантової програми для освіти в умовах надзвичайних ситуацій, дивіться *Гранти для штатів від Департаменту освіти США на управління школами та надзвичайними ситуаціями* <http://www2.ed.gov/programs/schlemergmt-sea/index.html>.
- ⁵¹ Адаптовано з матеріалів Kenneth S. Trump, *Proactive School Security and Emergency Preparedness Planning* (Corwin Sage Company: California, 2011), 205.
- ⁵² Білал Ал Гамайдга (Bilal Al Hamaidah), Джо Келсі (Jo Kelsey) та Ферран Лловерас (Ferran Lloveras), *Палестина: Уроки Програми ЮНЕСКО із зменшення ризиків кризи-стихійного лиха у Газі* (ЮНЕСКО, МІПО та РЕІС, 2015), доступний за посиланням: <http://education4resilience.iiep.unesco.org/en/node/959>.
- ⁵³ Мінімальні стандарти INEE (Межорганізаційної мережі з питань освіти в надзвичайних ситуаціях) доступні за посиланням: http://toolkit.ineesite.org/toolkit/INEEcms/uploads/1012/INEE_GuideBook_EN_2012_LoRes.pdf.
- ⁵⁴ Кластер Освіти Кот-д'Івуару «Attaques Contre l'Education: Report sur l'impact de la crise sur la systeme educatif Ivoirien, Rapport Numero 2» (2011), 3; як вказано у GCPEA, *Роль спільнот у захисті навчальних закладів від нападів: Засвоєні Уроки (GCPEA, 2014)*, 25. Доступні за посиланням: http://www.protectingeducation.org/sites/default/files/documents/the_role_of_communities_in_protecting_education_from_attack.pdf.
- ⁵⁵ Там же.
- ⁵⁶ Для ознайомлення із більш детальною інформацією щодо цих резолюцій та інших, які створюють основу для Механізму Моніторингу та Звітування щодо Серйозних Порушень Прав Дітей у Збройних Конфліктах, дивіться: <http://www.unicefemergencies.com/downloads/eresource/docs/2.6%20Child%20Protection/ MRM%20Guidelines%20English.pdf>.
- ⁵⁷ Ошкард Коусассі Коуадіо (Oshcard Kousassi Kouadio) «Переговори із Збройними Силами, Презентація Кот-д'Івуару» на Круглому Столі GCPEA у Пхукеті, Таїланд, 9 листопада 2011 року. Також дивіться: GCPEA, *Звіт Круглого Столу щодо Програмних Заходів із запобігання, втручання та реагування на напади на навчальні заклади* (GCPEA, 2011). Доступні тут: http://www.protectingeducation.org/sites/default/files/documents/gcpea_report_0.pdf
- ⁵⁸ Доступні за посиланням: http://www.protectingeducation.org/sites/default/files/documents/the_role_of_communities_in_protecting_education_from_attack.pdf.
- ⁵⁹ Всі буклети цієї серії доступні за посиланням: <http://education4resilience.iiep.unesco.org/en/curriculum>.
- ⁶⁰ У доступі за посиланням: <http://education4resilience.iiep.unesco.org/en/node/937>.
- ⁶¹ У доступі за посиланням: http://toolkit.ineesite.org/inee_advocacy_materials_and_peace_education_programme/peace_education_programme.
- ⁶² У доступі за посиланням: <http://learningforpeace.unicef.org/tag/emerging-issues/>.
- Щоб дізнатися більше інформації щодо писемності та конфлікту, дивіться AMP США, *Керівні принципи писемності в умовах конфлікту та кризи* (USAID, 2014).
- Для того, щоб дізнатися більше інформації щодо заходів для забезпечення доступу до освіти для всіх, дивіться *Методичні рекомендації для навчальних закладів із врахуванням можливості виникнення конфлікту* (INEE, 2013), 25, 46. Доступні тут: <http://www.ineesite.org/en/resources/inee-guidance-note-on-conflict-sensitive-education>. Також дивіться ЮНІСЕФ, *Врахування аспектів, пов'язаних із конфліктами, та миробудівництво в ЮНІСЕФ: Технічна Записка* (ЮНІСЕФ, 2012). Доступні тут: <http://learningforpeace.unicef.org/resources/conflict-sensitivity-and-peacebuilding-in-unicef/>.
- ⁶³ Цей список компетенцій навчальних закладів із врахуванням можливості виникнення конфлікту взятий з *Методичних рекомендацій INEE щодо врахування можливості виникнення конфлікту навчальними закладами* (INEE, 2013), 35. Доступна за посиланням: <http://www.ineesite.org/en/resources/inee-guidance-note-on-conflict-sensitive-education>; та адаптовано з матеріалів Конфлікт Сензитівіті Консорціум (Conflict Sensitivity Consortium), *Як врахувати ризик виникнення конфлікту* (2012), 42-44. Доступні тут: <http://www.conflictsensitivity.org/content/how-guide>.
- ⁶⁴ GCPEA, *Напади на освіту 2014* (GCPEA, 2014), 71. Доступні тут: http://protectingeducation.org/sites/default/files/documents/eua_2014_full_0.pdf.
- ⁶⁵ HRW, *Цілі для обох сторін: Насильство проти учнів, вчителів та шкіл у прикордонних провінціях південного Таїланду* (HRW, 2010). Доступні за посиланням: <https://www.hrw.org/report/2010/09/20/targets-both-sides/violence-against-students-teachers-and-schools-thailelands>
- ⁶⁶ GCPEA, *Напади на освіту 2014* (GCPEA, 2014), 31.
- ⁶⁷ Перелік адаптовано з матеріалів РЕІС, ЮНЕСКО-МІПО та МБО, *Безпека, витривалість та соціальна цілісність: Посібник для планувальників у секторі освіти: Буклет 2: Аналіз: Де ми зараз?* (РЕІС, ЮНЕСКО-МІПО та МБО, 2015). Всі буклети доступні за посиланням: <http://education4resilience.iiep.unesco.org/en/planning>. Щоб побачити більше інструкцій: *INEE, Довідковий посібник із зовнішнього фінансування освіти* (INEE, 2010). Доступні тут: http://toolkit.ineesite.org/reference_guide_on_external_education_financing; та *GPE, Вказівки для посиленої підтримки у надзвичайних ситуаціях та на ранніх етапах відновлення* (GPE, 2012). Доступні тут: <http://www.globalpartnership.org/content/guidelines-accelerated-support-emergency-and-early-recovery-situations>.
- ⁷⁰ Представлений у ЮНЕСКО - МІПО онлайн-курс з «Прозорості, підзвітності та антикорупційних заходів у сфері освіти» від понеділка, 19 жовтня до п'ятниці, 4 грудня 2015.

⁷¹ Керівний комітет звичайно рекомендується для ініціатив стосовно шкільної безпеки та зменшення ризиків стихійного лиха. Детальну інформацію дивіться в публікації ЮНЕСКО-МІПО, Всесвітнього Кластера Освіти та ЮНІСЕФ, *Методичні рекомендації для планувальників у секторі освіти: Впровадження заходів із зменшення ризику виникнення конфлікту та стихійного лиха до планування у секторі освіти* (2011), 26. Доступні за посиланням: <http://www.iiep.unesco.org/en/integrating-conflict-and-disaster-risk-reduction-education-sector-planning-2889>.

⁷² Для більш детальної інформації щодо цих двох інструментів та додаткових ресурсів для їхньої імплементації, дивіться сьомий розділ цього Комплексу Дій та: <http://www.protectingeducation.org/guidelines/support>.

⁷³ ЮНІСЕФ, *Зони навчання як мирні зони: Заклик до Південного Судану* (ЮНІСЕФ, 2014) Взято 22 червня 2015 року з http://www.unicef.org/south-sudan/media_15766.html.

⁷⁴ Всі буклети обох серій доступні за посиланням: +.

⁷⁵ Для прикладу таких вказівок, дивіться Департамент Освіти США, *Рекомендації з розробки високоякісних шкільних планів дій у надзвичайних ситуаціях* (2013), сторінки 5-20 стосуються планування, а сторінка 56 стосується активних стрілок. Документ доступний тут: <http://rems.ed.gov/K12GuideForDevelHQSchool.aspx>.

⁷⁶ Уряд Непалу, Міністерство Освіти, *Національні рамки щодо шкіл як мирних зон та вказівки щодо імплементації*, 2068 (неофіційний переклад), документ доступний за посиланням:

http://www.protectingeducation.org/sites/default/files/documents/nepal_Ministry_of_education_guidelines_on_schools_as_zones_of_peace.pdf.

⁷⁷ У доступі за посиланням: <http://www.ineesite.org/en/minimum-standards>.

⁷⁸ Весь світ йде до школи, *Ініціатива з безпеки шкіл: Захист права на освіту у Пакистані*. (Весь світ йде до школи та Всесвітня бізнес коаліція з питань освіти, 2015), доступно за посиланням: <http://www.aworldatschool.org/news/entry/pakistan-prime-minister-sharif-backs-safe-schools-initiative-1589>. Випадок, вивчений та описаний Мадеегою Ансарі (Madeeha Ansari), квітень 2015 року.

⁷⁹ Адаптовано з матеріалів ЮНІСЕФ, *Інструментарій для адвокатури* (ЮНІСЕФ, 2010), 3

⁸⁰ Перелік адаптований з матеріалів GCPEA, *Напади на освіту 2014* (GCPEA, 2014), 77. Публікація доступна за посиланням: http://protectingeducation.org/sites/default/files/documents/eua_2014_full_0.pdf.

⁸¹ Третій факультативний протокол Конвенції про Права Дитини щодо процедури повідомлень (ОПЗ CRC) - це угода, яка затверджує міжнародну процедуру повідомлення про порушення прав дитини. За більш детальною інформацією зверніться до: <http://www.childrightsconnect.org/connect-with-the-un-2/op3-crc/>.

⁸² Дивіться: GCPEA, *Коментар до Вказівок із Захисту Шкіл від Нападів та Використання у Військових Цілях під Час Збройних Конфліктів* (GCPEA, 2014), 11. Доступний за посиланням:

http://www.protectingeducation.org/sites/default/files/documents/commentary_on_the_guidelines.pdf.

⁸³ Перелік адаптований з матеріалів GCPEA, *Напади на освіту 2014* (GCPEA, 2014), 78. Доступний за посиланням: http://protectingeducation.org/sites/default/files/documents/eua_2014_full_0.pdf.

⁸⁴ Перелік адаптований з матеріалів GCPEA, *Напади на освіту 2014* (GCPEA, 2014), 77. Доступний за посиланням: http://protectingeducation.org/sites/default/files/documents/eua_2014_full_0.pdf.

⁸⁵ Дивіться: Вказівка 4 *Вказівок щодо захисту шкіл та університетів від використання у військових цілях у ході збройних конфліктів*. Доступний за посиланням: http://protectingeducation.org/sites/default/files/documents/guidelines_en.pdf

⁸⁶ Інтерв'ю з працівниками ООН від 29 червня 2015 року. Будь-які помилки у перекладі є авторськими.

⁸⁷ GCPEA, *Уроки Війни 2015* (GCPEA, 2015), документ доступний за посиланням: http://protectingeducation.org/sites/default/files/documents/lessons_in_war_2015.pdf.

⁸⁸ Перелік адаптовано з матеріалів GCPEA, *Захист працівників освіти від цілеспрямованих нападів у країнах, постраждалих від конфлікту* (GCPEA, 2014), 37-39. Доступний за посиланням:

http://protectingeducation.org/sites/default/files/documents/protecting_education_personnel.pdf.

⁸⁹ Там же.

⁹⁰ З веб-сайту GCPEA, станом на 22 червня 2015 року за посиланням: <http://www.protectingeducation.org/guidelines>. Проект *Вказівок* мав назву *Проект Люсанських Вказівок*. Остаточні *Вказівки* були випущені у грудні 2014 року. Для більш детальної інформації щодо *Вказівок* зверніться до GCPEA, 2014, *Питання та Відповіді стосовно Вказівок із Захисту Шкіл та Університетів від Використання у Військових Цілях під час Збройних Конфліктів* на тому ж веб-сайті та GCPEA, 2015, *Коментарі до Вказівок*, обидва документи знаходяться на веб-сайті.

⁹¹ З веб-сайту GCPEA, станом на 12 жовтня 2015 року. Для того, щоб завантажити копію та за більш детальною інформацією щодо Декларації, зокрема, щодо переліку країн, які її ухвалили та вказівок щодо того, як виступати за ухвалення, зверніться до: <http://www.protectingeducation.org/guidelines/support>

⁹² Для більш детальної інформації стосовно міжнародної правової бази щодо права на освіту, дивіться РЕІС та БІМПП, *Захист освіти в умовах небезпеки та збройного конфлікту: Довідник з міжнародного права* (2012), 12, 16, 112. Для більш детальної інформації щодо міжнародної правової бази стосовно використання шкіл у військових цілях, зверніться до: GCPEA, 2015, *Коментар стосовно Вказівок щодо захисту шкіл та університетів від використання у військових цілях у ході збройних конфліктів*. Доступні за посиланням: http://www.protectingeducation.org/sites/default/files/documents/commentary_on_the_guidelines.pdf.

⁹³ «Ратифікувати» це юридичний термін для «погодити». Якщо Держава ратифікувала угоду, вона бере на себе юридичне зобов'язання за нею та стає стороною цієї угоди.

⁹⁴ Зауважте, що угода може також називатися договором, конвенцією або пактом.

⁹⁵ МПЕСКП, Стаття 13 (1): «Держави, які беруть участь у цьому Пакті, визнають право кожної людини на освіту. Вони погоджуються, що освіта повинна спрямовуватись на повний розвиток людської особистості та усвідомлення власної гідності, і повинна зміцнювати повагу до прав людини і основних свобод. Вони, далі, погоджуються в тому, що освіта повинна дати можливість усім бути корисними учасниками вільного суспільства, сприяти взаєморозумінню, терпимості і дружбі між усіма народами і всіма расами, етнічними та релігійними групами, а також сприяти роботі Організації Об'єднаних Націй з підтримання миру».

На передній стороні обкладинки: Сирійські діти йдуть до школи у північно-східному місті Дейр Ез-Зор, 23 січня 2014 року.

© 2014 Ahmad Aboud/AFP/Getty Images

На задній стороні обкладинки: Сирійський хлопчик тримає штурмову гвинтівку АК-47, тому що він бере участь у військових навчаннях опозиції, що проводяться у колишніх приміщеннях школи, перетворених на «військову академію», у Тлалеен, що знаходиться у провінції Алеппо на півночі Сирії, 23 січня 2013 року.

© 2013 JM LOPEZ/AFP/Getty Images

Глобальна коаліція на захист навчальних закладів від нападів

Секретаріат

350 5 Авеню, поверх 34

Нью-Йорк, Нью-Йорк 10118-3299

Телефон: 1.212.377.9446

Електронна пошта: GCPEA@protectingeducation.org

www.protectingeducation.org